sosyal adalet

2 NİSAN 1963 SALI — HAFTALIK SİYASİ GAZETE — YIL 1, SAYI 3 FİATI 1 LİRA

Halk çare bekliyor

AP' nin son olaylarla ilgisi hakkında "gizli bir dosya,, hazırlandı

Bayar'a C... urbaşkanlığı teklif e...

SUÇ İŞLEDİ. DEDİ

Millî Güvenlik Kurulu tedbi...

C. Bay...

Tevki...

Reisic...

...mebus

...rev yapı...

...dilerek nastahaneye kaldırı...

tahrip edildi

A.P. genel kurulunun da

istifa

...ARA LİSTE» ...azırlanıyor!

...TARAF DÜN İSTİKLÂL CADDES...

İSTİKL...

Kayseri...

...istifa etti...

Divanı ... mahkeme» dedi!

Hükümet, milleti bir...

SOSYAL ADALETİ SEVENLER VE SEVMEYENLER

Geçtiğimiz hafta, hiç şüphe yok, toplum hayatımızın sayılı haftalarından biri olarak anılacak. Bu hafta, sömürücü ve gerici bir zihniyetin rejimi zorlamasına karşı; Anayasadan yana Atatürkçü güçlerin canlı direnmesi ile geçen günler yaşandı. 27 Mayıs ve onun getirdiği Anayasaya bağlı bütün demokratik kuvvetler ve Anayasadan yana herkes bu direnişe katılmıştı. Başta Ankara ve İstanbul olmak üzere, bir çok büyük şehrimizde yer yer çatışmalara kadar giden gösteriler, günlük gazeteler tarafından bile tam olarak izlenip yansıtılamıyan bir hızla akıp gitti.

İkinci sayımızın hazırlığının bittiği günler başlıyan ilk gösterileri yetiştirmeğe çalıştık. Gelişen olaylar karşısında kapağımızı değiştirmek zorunluğunu duyduk. Oysa hazırladığımız kapak «Dünyada açlıktan kurtulma haftası» ile ilgili idi. Çok dar zamanda gereken değişikliği yaptık. Fakat bu sayfamızdaki kapakla ilgili notumuzu değiştirmek teknik olarak mümkün olamadı. Okurların - durum karşısında - anlayış gösterdiklerinden eminiz.

Anayasa savaşı henüz sonuçlanmış değil. Sömürücü ve gerici kuvvetler ve onların intikamcı temsilcileri maceralarından vazgeçmemiş görünüyor. Demokratik düzene karşı tahriklerine yer yer devam ediyor ve Atatürkçü kuvvetlerden gereken tepkiyi görüyorlar. Gazetemizin olaylarla ilgili sayfalarında geniş yorum ve haberlerini bulacaksınız. Anayasanın tam noksansız uygulanması ve Anayasa Rejiminin hâkim kılınması için birleşmiş Sosyal Adalet'ciler gelişmelerin her açıdan değerlendirilmesi gerektiği kanısında.

Bu sayımızdan başlıyarak bu sayfada okurlarımızla karşılıklı sohbetlere de başlıyoruz. Alışılanın dışında okur mektuplarını alt alta dizmek yerine onları hep birlikte ele alıp karşılaştırmak bize daha uygun geldi. Sohbetimize ilk mektup ve okur yazılariyle başlıyoruz.

«Toplumun uyanması ile oyunları bozulanlar kimlerin düşmanı? Baş düşmanları öğretmenler. Halk çocuğu, içinden çıktığı toplumu düşünür. Sömürücülüğün karşısındadır. Bu yüzden Anadolu beşiğini sert sallar. Yurdunun katı gerçeklerini haykırır. Öğretmenin elinde bu beşik başka sallanır. Uyuyan Anadolum uyanır. (...) Çaresizliğinde tırnaklariyle kazar siperini. Yeni bir iman aşılar kurtuluştan yana eserini yaratırken, Türkiye gerçekleriyle şekillendirir. Sömürülen ulus çocuklarından yaratıyor kurtuluşun ordusunu...

Anadolu'mda öğretmenim çıkarsız çalışıyor. Görüyor mutluluğu uyanıklıkta. Sömürücü ağacın köklerine derin vuruyor. Yılanlar, çıyanlar can derdinde. Öğretmenimin elinde dünya, halkın yararına değişiyor. Yoksullar dünyasında sömürücülerin silâhı geri tepecek. İstesen de istemesen de dünya dönüyor. İnsanlar sömürücülüğün savaşındalar. Duman tütmeyen bacalardan duman tütecek. Yaslı, suskun yapılardan kahkahalar yükselecek. Derin vur kazmayı öğretmenim. Ulus gerçeklerini katarak verdiğin bilgi, eşitliğin yolunu açacak. Dağlar gibi dikilecek anıtın, Anadolu'mun bağrına»

Polatlı Ortaokul Edebiyat Grubu öğretmeni Mustafa Koç, daha fazlasını söylemiş. «Derin vur öğretmenim» kısa yazısının özeti bu.

Mustafa Koç, belki ilk sayısında, belki çıkmadan Sosyal Adalet'i kendinden bilmiş. Ve yukardaki içten yazıyı yazıp yollamış. Öğretmen Mustafa Koç'un karşıtı da var. Sosyal Adalet kelimelerini yan yana görüp tüyleri diken diken olanlar az değil. İşte üzerinde 280 kuruşluk pul yapıştırılmış bir zarf. Bu kıymetli zarf da Sosyal Adalet'in birinci sayısına yapıştırılmış. Gazete hiç açılmamış. Hani şu kapağında yaşlı bir vatandaş ve yanında «SOSYAL ADALET» İSTİYOR» yazılı olan birinci sayı. Sosyal Adaleti geriye gönderen zat İzmir'li bir inşaat müteahhidi. Kısa ve kesin mektubu şöyle:

«... İzmir adresime gazetenizin ilk sayısını göndermişsiniz. Böyle bir gazeteye abone olmadığım gibi okumağa da lüzum görmüyorum. Gazeteyi iade ettim. Tekrar başka sayılarının gönderilmemesini, abone kaydının terkini rica ederim. Saygılarımla» İmza.

Sayın müteahhidin bunca sinirlenmesi gereksiz. Yanılarak abone olduğunu bildirmesi yeterdi. Gazeteyi okumağa bile lüzum görmemesi ise bizce yanlış. Şartlarını bilmeden girilen bir taahhüd işine benzer bu hareketi. Anayasamız hepimizi bağlıyan toplumsal bir sözleşme olduğuna göre, bu sözleşmede bulunan sosyal adaletten kimin ne anladığı bilinmeli. Biz sayın müteahhidin sözleşmenin bu kısmını pek saymak niyetinde olmadığı sonucunu çıkardık. Anayasaya saygısızlığın küçümsenecek bir saygısızlık olmadığını hatırlatmak isteriz.

Sosyal Adalet'in bazı müteahhitleri çileden çıkarırken bazı şoförleri sevindirdiği de muhakkak. Örneklerden biri Osman Erdem:

«Sosyal Adalet gazetesi ev adresime geldiğinden vaktinde alıyorum. Okuduğum günler içinde kendimi Hilton Otelinin, vitaminli, kalorisi yüksek yemek sofrasında bulunduğumu hissediyorum. (...) Ağır şartlar altında bir dizel motoru gibi çalışan kalbimle Sosyal Adalet gazetesi mensuplarının üstün muvaffakiyetlerini görmekle bahtiyarım.»

«Yaşasın sosyal adalet» diye başlıyan mektubunda Hasan Gazi Arpaç ise sosyal adalete kızanların içyüzünü açığa vuruyor:

«Yıllardanberi gerek miting meydanlarında gerek kahve köşelerinde ekseriyeti ümmi olan işçi kütlesinin reyini alarak sadece kendi çıkarlarını yoluna koymak için atmış oldukları parlak nutukları ile gerçeklerin üstünü perdelemiş ve elan perdelemek istiyen o zihniyetin perdesini kaldırarak bütün çıplaklığı ile ortaya koyduğu için Sosyal Adalet'i çok esaslı buldum. Neşir hayatında Sosyal Adalet'e başarılar dilerim. Saygılarımla.»

Elimizde bu ilk sohbete giremiyen daha pek çok mektup var. Yerinde ve sırasında onları da ele alıp karşılıklı görüşeceğiz.

Saygılarımızla...

SOSYAL ADALET

Not:

Elimize geç gelenler hariç bütün abonelerimiz Sosyal Adalet satışa çıkmadan adreslerine postalandı. Birinci sayı kadar olmamakla beraber, bazı şikâyetler var. Geçikmelerin yanı sıra ellerine varamamaktan şikâyetçiler de çıkıyor. Bunları dikkatle izleyip çözmeğe çalışıyoruz. Ayni durumda olan abonelerimizin en ufak aksamaları bildirmelerini rica ederiz.

Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizme Giden Yol

Sosyal Adalet, az gelişmiş ülkelerin ortak meselelerine geniş yer verecektir. Çünkü bu meseleler, dolaylı olarak Türkiyenin de meseleleridir.

Gelişmiş ülkeler için yapılan incelemeler sonunda varılan yargılar, yakın zamanlara kadar, az gelişmiş ülkeler aydınları tarafından, kendi ülkelerinin şartlarına yeterince gözönünde bulundurulmadan kabul ediliyordu. Oysa son zamanlarda, özellikle elliden fazla az gelişmiş ülkenin siyasi bağımsızlığa kavuştuğu İkinci Dünya Savaşı ertesinde, az gelişmiş ülkelerin meseleleri, hem gelişmiş ülkelerin bilim adamları, hem de az gelişmiş ülkelerin aydınları, düşünürleri, bilginleri tarafından enine boyuna ele alınmış, yeni ve değerli incelemeler ortaya konmuştur.

Ayrıca az gelişmiş ülkelerin meselelerinin incelenmesi, bilimsel düşünüşe de yeni zenginlikler katmış; bilimsel düşünceyi geliştirmiş hattâ bazı ilkeleri değişikliğe uğratmıştır.

Sosyal Adalet, toplum bilimleri alanındaki bu gelişmeyi okurlarına iletmek için, iki arkadaşımız: Fethi Naci ve Selâhattin Hilâv'ın, uzun zamandır birlikte yürüttükleri çalışmaları yayınlamaya başlayacak. İlk yazı, «Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizme Giden Yol» adını taşımaktadır. Okurlarımıza, üç sayıda sunacağımız bu yazıyı, gelecek hafta yayınlamaya başlayacağız. Bu yazıdan sonra, bu konularda başka incelemeler de yayınlamağa devam edeceğiz.

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

2 NİSAN 1963 YIL: 1 SAYI: 3

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK

Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30 — 32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş.

ABONE : 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.

İLÂN: Beher Sütünda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

Yazarlar – Sanatçılar

Niyazi AĞIRNASLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkkaya ATAÖV Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Halil AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan BAŞAR, Aslan BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOÇAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Asaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Şaban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin EYÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müşerref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rıfat ILGAZ, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Eflâtun NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ, Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Mehmet SELİK, Kemal SÜLKER, Cemal SÜREYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdoğan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Ahmet TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Mim UYKUSUZ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

TEHLİKE GEÇMEMİŞTİR

sosyal adalet

Anayasa bu sefer de kurtuldu. Atatürkçü, 27 Mayısçı devrimci üniversitelilerle zinde kuvvetlerin ve Anayasadan yana olanların gösterdiği sert tepki, fesatçıları *şaşırttı, bozguna uğrattı,* birbirine düşürdü, dize getirdi. Korku ve şaşkınlıkla, karşı taraftan öğüt istemeye gidenler bile oldu.

Adalet Partisi içinde subaşlarını ele geçirmiş olan intikamcı ve kafatasçıların bu şaşkınlığına, bu yenilgisine bakarak, tehlikenin büsbütün atlatıldığını; artık Atatürkçülüğe, 27 Mayısa, temel haklara, sosyal adalete, herkesin candan bağlandığını sanmak saflık olur. Bunların bir süre sonra yine baş kaldıracaklarından, halkı rejime karşı kışkırtacaklarından şüphe edilmesin. Daha şimdiden Genel Kuruldaki konuşmalarını, pişmanlıklarını tevile kalkanlar çıkmıştır.

Beriyandan kimi ilerici yazarlar gibi, zinde kuvvetlerin fesatçıları herzaman yenilgeye uğratacağını düşünmek de, mekanik bir iyimserlik olur. Emekten yana zinde kuvvetler, sonunda elbet sömürücüleri yenecektir. İnsanlık ilerliyor; biz de elbet ilerleyeceğiz; ilerliyoruz da. Ancak bu zaman zaman duraklamaların, gerilemelerin olmıyacağı anlamına gelmez. Hele sayıları küçümsenmiyecek yurttaşımızın sistemli olarak aldatıldığı bir memlekette, kuvvetler arasındaki denge, sömürücüler, intikamcılar, kafatasçılar lehine, birden bozulabilir.

Tehlike gerçektir, büyüktür. Ve kışkırtıcılar şimdilik sinmiş olsalar da, rejimi tehdit eden tehlike olduğu yerde durmaktadır. Çünkü unutulmasın, tehlike, türlü yollardan, türlü yalanlarla rejime karşı kışkırtılmış, intikamcı bir ruh hâli içine sürüklenmiş yurttaşlarımızın, küçümsenemiyecek sayıda olmalarından doğuyor.

Tehlikeyi önlemek, Anayasayı korumak için ne yapacağız?

Hükûmet iki tedbir düşünmüş:

Birincisi kanunları bütün şiddeti ile uygulamak. Anayasa, anayasaya uygun kanunlarla elbet korunmalıdır. *Ama kanunların etki alanı yola getirme gücü sınırlıdır.* Fesatçıları az çok yıldırırsa da, aldatılmış yurttaş yığınlarını kanunla uyarmak mümkün değildir.

Hükümetin düşündüğü tedbirlerden ikincisi, bir iyi niyet çağrısıdır. Partiler, kurullar ve bütün yurttaşlar, Anayasamızı, Atatürk devrimlerini, 27 Mayısı tehdit eden tehlikeler, taşkınlıklar, kışkırtmalar karşısında, iyiniyetle ve gayretlerini birleştirerek manevi bir cephe kurmaya çağrılıyor. Hükûmeti bu çağrısından dolayı alkışlarız. Ancak bu temele dayanmıyan çağrıdan hiç bir sonuç alınamıyacağını da belirtmek isteriz. İntikamcıların kafatasçıların köşebaşlarını elegeçirdikleri partiler üzerinde, bu gibi çağrılarla olumlu etkiler yapılamıyacağı hükûmetçe de biliniyor ki, bu yolda daha önce yayınlanmış ortak bildiriler, verilmiş sözler bu son bildiride bir bir anılıyor. Bu iyi niyet çağrısının aldatılmış, yıllardır öz menfaatlerini görmiyecek hale getirilmiş ve ne yazık ki sayıları hiç de az olmıyan yurttaşlarımız üzerinde de, hemen hiç etkisi olmıyacaktır.

Şu halde?..

Halka gitmekten; ona gerçekleri anlatmaktan Atatürkçülüğün, 27 Mayısın, Anayasanın, Halkın yararına olduğunu açıklamaktan; halkın gözüne çekilen yalan perdesini çekip yırtmaktan başka çıkar yol yoktur. Uyandırılmış, uyarılmış gerçeğe kavuşturulmuş emekçi halk yığınları, demokratik sosyal Anayasa rejimimizin, devrimlerin asıl dayanağı ve en sağlam koruyucusudur. Ama bu sadece sözle, öğütle üstesinden gelinebilecek işlerden değildir. Halkın size kulak vermesi, size inanması için, halk rejimin düne göre kendisini birazcık olsun daha iyi yaşattığını; yurt işlerinde hesaba katıldığını, günlük yaşantısında somut olarak duymalı, görmelidir. Bu yapılmadan halkımızı, hele yıllardır aldatılmış, rejime karşı kışkırtılmış olanları, hele yukardan gelenlere şüphe ile bakmaya alışık halkımızı, güzel sözlerle rejime kazanmaya kalkışmak, onun kalkınma plânına şevkle sarılmasını beklemek hayâle kapılmak olacaktır.

Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisinin yuvarlak masa toplantısı teklifini olumlu karşılıyoruz. Çünkü emeğiyle yaşıyan yurttaşın hayat yükü bugün bile azaltılabilir. Meselâ Anayasanın vergi adaleti hakkındaki maddesini sadece bu maddeyi samimiyetle uygulamakla bile, halkı Anayasaya bağlayacak bir ortam yaratmak mümkündür.

Evet, Anayasayı koruyacağız! Ama halk kendisinin «uyanık bekçiliğine emanet edilmiş» Anayasayı koruyabilmesi için, onun yüksek değerini günlük yaşantısında somut olarak mutlaka duymalıdır.

Rejimi savunmak için

Gençlik zinde kuvvetler ve bütün demokratik kurumlar Anayasayı savunmak için elele verdi

Kar altında gençler ve ordu mensupları Anayasayı korumak için bir araya geldiler

Geçen hafta bir fırtına esti. Zayıfları, dayanıksızları, ham hayalleri söküp atan bir fırtına. Bu fırtına bir hafta süreyle esti ve arka niyetleri, üstü kapalı meseleleri açıp meydana çıkardı. Bazı hesapların tamamen yanlış yapıldığını, alınmış görünen tedbirlerin yetersiz olduğunu apaçık ortaya koydu. Hem de öylesine kesin, öylesine kör gözlere sokarcasına... Herkesin, her yanın alacağı derslerle dolu bir hafta geçti kısaca...

Önce Bayar'ın hesabı yanlış çıktı. En az altı ay serbestlik hesabı beşinci gününde sona erdi. Oysa Bayar ve taraftarları bu doktor raporu ile alınmış altı ayı sınırsız bir zaman içinde düşünmüşlerdi. Hattâ hayallerini daha da geniş tutarak; zaman bakımından işledikleri hatayı mekân bakımından da işlemekte kusur etmemişlerdi. Bayar, hapis günlerinde kurduğu tatlı hayaleri etrafını çevirenlerde de görünce ve onların ağzından da işitince, başını sık sık Çankaya tarafına çevirmekte bir sakınca görmez olmuştu.

YANLIŞ HESAPLAR

Geçen hafta kesinlikle anlaşılan bu yanlış hesap kendiliğinden uydurulmuş, hiç bir esasa dayanmıyan bir şey değildi. Evet, bu da bir başka yanlış hesaba dayanmaktaydı. Bu zavallı hesap AP. Genel Yönetim Kurulunu ele geçirmiş müfrit grup ve başları Gümüşpalanın hesabıydı. Yanılmakla ün yapmış olan bu başkan son yurt gezisinde karşılaştığı manzara yüzünden bir defa daha yanılmaktan kurtulamamıştı. «Af huzur getirir» «Siyasi af yapılmalıdır» çürümüş sakızına «Plân değil pilâv istiyoruz» demagojisini de ekleyerek yurt gezisine çıkan tecrübeli asker - acemi politikacının etrafı gerçekten ömründe görmediği kalabalıkla sarılmıştı. Yıllardan beri aldatılan kalabalıkların son kalıntısı olan bu kütleler AP. nin müfrit yöneticilerine, ellerini uzatınca alınacak, bir zafer belirtisi gibi görünmüştü. Fırtınadan sonra sapır sapır dökülen bu yöneticiler aldattıkları kalabalıklara bakarak, «Millet bizimle beraber» diyor ve bunun dışındaki herhangi bir hareketi «sun'i» olarak vasıflandırıyorlardı.

«TEHLİKELİ ALÂKALAR»

Uydurduğu yalana kendisi de inanan insanlar gibi; milletin kendi peşlerinden geldiğini gene millete isbat etmeğe çalışıyorlardı. Fakat, her şeye rağmen «dağları bekleyen korku» zaman zaman bu zavallı yöneticilerin akıllarını başlarına getirdiğinden, bir takım «tehlikeli alâkalar,» kurmak çabasından da geri durmuyorlardı.

AP. nin müfrit yöneticilerin zaman zaman titreten «korku» yu gidermek de anormal şartların müfrit gazetesinin, müfrit başyazarına düşmüştü. Hayalcilik şampiyonu, demokrasiyi yıkmak için demokrasi taraftarı bir zihniyetin zebunu olan bu zat, çekinenlere hayali teminatlar vermekten geri durmuyordu.

«BU İŞ» OLMAYACAK

Bayar, Kayseriden salıverilirken bu zavallı teminatlarla adamakıllı mücehhezdi. Öylesine mücehhezdi ki; kendisini karşılayanlardan AP. Milletvekili Mehmet Ali Aytaç'ın «Bizim asıl Cumhurbaşkanımız sizsiniz. Sizi tekrar aramızda Cumhurbaşkanı olarak görmek istiyoruz. Bu hususu size arza geldik» sözlerini gayet tabii karşılamıştı. Siyasi haklarından mahrum bir müebbet hapis hükümlüsü olduğunu hiç mi hiç aklına getirmemiş; teklif edilen sanki Kamandaki haşlanmış et, yumurta ve meyve gibi bir öğle yemeği imişçesine, büyük bir rahatlıkla «Nasıl olacak bu iş?» diye sormuştu.

«Bu iş» e Bayarın aklının iyice yatmış olduğu, bundan sonraki davranışlarında da ortaya çıkmıştı. Ne var ki Bayar'ın en büyük hatası Türkiyeyi hâlâ sahipsiz bir köy sanmasıydı. Ama bu hatanın ne kadar vahim olduğunu anlamakta gecikmedi. Oysa, 27 Mayısla birlikte ortaya yeni bir kuvvet çıkmıştı. Mecliste temsil edilemiyen, partilerle ilgisi olmayan, ama memleketin gidişinde, Anayasanın korunmasında, Atatürk devrimlerinin savunulmasında, 27 Mayıs ruhunun sürdürülmesinde olumlu etkisini her zaman duyurmağa hazır olan bu kuvvet: Aydın Türk gençliği ve Atatürkçü subaylardı.

Aydın gençlik, beklenen tepkiyi göstermekte gecikmedi. Okurlarımızın günlük gazetelerde teferruatıyla izledikleri gösteriler birbirini kovaladı. Üniversite gençliği, bir soygun ve yağma devrinin bir daha geri gelmemek üzere yıkılıp gittiğini en kalın kafalara bile soktular.

ALDATILANLAR

Gençliğin ihtar gösterileri ne yüzeyden bakınca yanlış yorumlanacak olaylar görüldü. AP. yöneticileri ile geniş halk yığınlarının münasebetlerinin iç yüzünü görmeden yapılacak yorumların gerçekten ne kadar uzak düşeceği açıktır.

Ankaradaki gösterileri izleyen arkadaşımız Uğur Cankoçak'ın tesbit edip yorumladığı bir örnek bu münasebetlerin iç yüzünü açıklaması yönünden tipik bir örnektir;

Günlerden Pazartesi. Ankaraya sulu sepken kar yağıyor. On binden fazla üniversiteli AP. Genel Merkezi önünde. Binanın önünü askeri birlikler tutmuş. Ayrıca her rütbeden 100 kadar görevli subay var. Topluluk aleyhte gösterilere başlıyor. Üçüncü katın penceresinde birkaç kişi memnun, sırıtkan suratlarla dışarıyı seyrediyor. Bu sırada binanın kapısı açılıyor, içerden elleri sopalı 20-30 kişi fırlıyor, gençlere saldırıyor. Gençliğin ilk şaşkınlığı geçtiğinde sopaları atıp tekrar binaya sığınıyorlar. Bunlardan geciken biri elinde sopası yakalanıp bir cibe bindiriliyor. Yukardakiler sorumsuz, endişesiz, sırıtkan hâlâ dışarıyı seyretmede. Ellerine tutuşturdukları sopalarla binlerce gencin arasına salıverildikleri bu zavallı insanların canları onları ilgilendirmiyor. Cahilliklerini alabildiğine sömürdükleri bu adamlar, onları buraya getirenler, onlar için bir âlet menfaatlerinin canlı bir âleti sanki... Hep vermeğe alışmış, istemeyi bilmeye naşağıdakilerle yukarıdakiler; aynı dâvanın, aynı toplum katının adamları olmadıkları halde nasıl birlikte hareket edebiliyorlar? Yukardakiler için bütün mesele çeşitli yollardan yıllardanberi aldattıkları insanları bir defa daha aldatmak... Bu aldatılmışlardan biri yaralansa ya da ölse; ellerine bir defa daha demagoji çarklarını çevirmek imkânı geçecek. Bu olayı halk kütleleri önünde; gençlik, ordu ve 27Mayısı kötülemek için kullanacaklar. Binanın üçüncü katındakiler için olayların anlamı bu.

Olayların asıl önemli yanı, alttakilerle ilgili olanı. Neden bu adamların arkasına takılıyorlar ve neden bu adamlar için ölümü göze alıyorlar. Bu «neden», bütün yurtseverleri düşündürmelidir.

ONLARDAN BİRİ

Pazartesi günü AP Genel Merkezinin önünde yakalanıp jipe bindirilen adam bunlardan biriydi. Yoksuldu, zayıftı. Gözlerinde sonsuz bir korku vardı. «Adın ne?» Makine gibi cevap veriyordu: «Musa.», «Ne iş yaparsın?» «Rençperim», «AP li misin?», «Evet»

Musa'nın gözlerindeki korku sorgu devamınac büyüyor. «Ben bilirim sizi» diyor

---

BELLİ DEĞİL MİYDİ?

Ünlü bir iş adamımız, bir konuşmasında, «Türkiye'de, bırakın bir iki yıl sonrasını, on beş gün sonra ne olabileceğini söyliyenin alnını karışlarım!» demişti.

Gerçekten de, olayları bilimsel bir açıdan değerlendiren bir politikanın yokluğu, Türkiye gerçeklerini bilim düşüncesine göre değil de dar zümre çıkarlarına göre yorumlama alışkanlığı, bu iş adamımızın düşüncesini yaygın bir duruma getirmişti.

Başbakan Sayın İnönü'nün, son olaylarla ilgili Meclis konuşmasında, «Dâvâ, 27 Mayıs hareketinin meydana getirdiği Anayasa dâvâsıdır. Bu Anayasa nizamını kabul ediyor muyuz, etmiyor muyuz?» dedikten sonra «Anayasa nizamına riayet etmek şarttır.» diyerek gerçek yolu göstermesi çok ilgi çekicidir. Ama daha ilgi çekici olan, İnönü'nün, 27 Mayıs öncesinin gayrimeşru idaresini diriltmek istiyenler yüzünden Anayasa nizamının tehlikede olduğunu yeni farketmişe benzer halidir.

Anayasayı korumak ve faşizme karşı komak için çareler araştırmak üzere Beyaz Saray'da toplanan 600 Türk aydının 11 Kasım'daki toplantılarına karşı girişilen tecavüz hareketi, Anayasaya karşı değil miydi?

Türkiye İşçi Partisi'nin bir ilçe merkezinin açılışında, taşlarla ve sopalarla hücum ederek, bu ilçe merkezini tahrip edenlerin ve parti üyelerini yaralıyanların hareketleri Anayasaya karşı değil miydi?

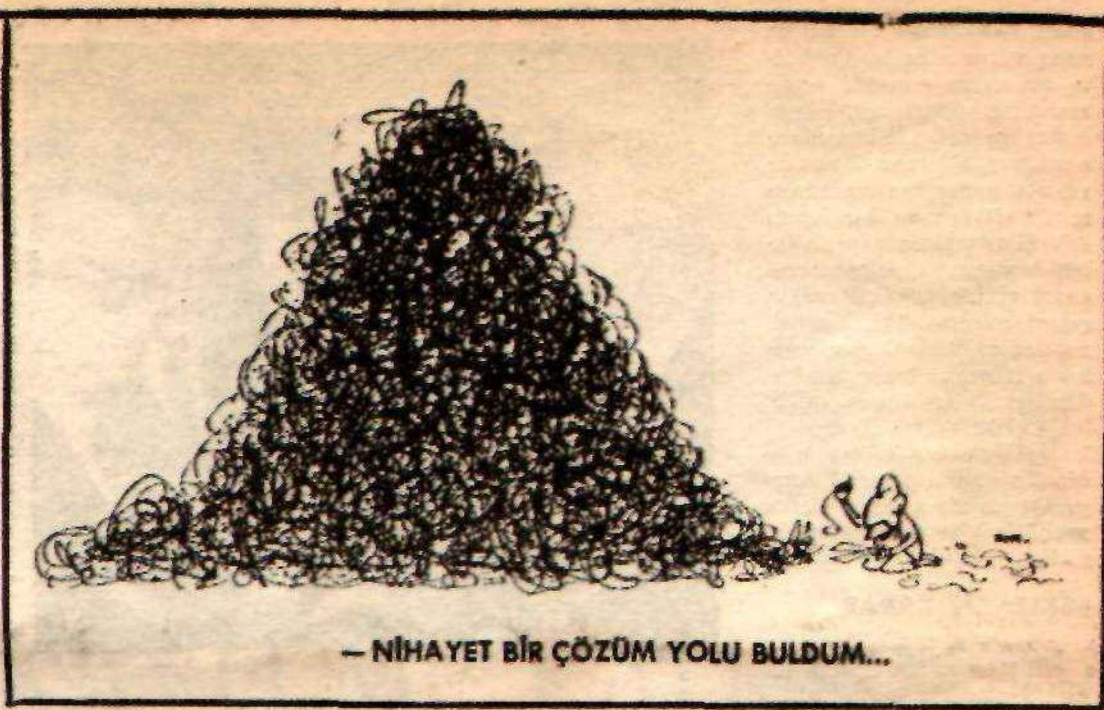
Yeryüzünün her yerinde, her zaman, «sol» a karşı savaş diye başlanan hareketlerin, giderek bütün demokrat yurtseverlere yöneldiği bilinmiyen bir gerçek miydi?

Bütün bunlar, 1962 yılının sonlarına doğru sayın İnönü'ye Türkiye İşçi Partisi'ni temsil eden bir heyet tarafından bütün teferruatıyla anlatılmış, kendisinden «Anayasanın eksiksiz uygulanması» istenmiş, bunun günümüzün en hayati meselesi olduğu üzerinde ısrarla durulmuştu.

Aradan geçen üç ay T.İ.P. Yöneticilerinin ne kadar haklı olduğu, tehlikeleri ne kadar doğru teşhis ettiğini gözler önüne sermiştir. Gültepe'de, «sol» la mücadele adı altında, bir ilçe merkezine atılan taşlar büyümüş, büyümüş, ve Anayasanın üzerine yuvarlanmak istenen bir kaya haline gelmiştir. Yeryüzünün her yerinde ve her zaman olduğu gibi!..

Şimdi mesele, demokrasiye inanan, Anayasamızın temel ilkelerine bağlı olan bütün yurtseverlerin, Anayasayı savunmak ve uygulatmak için birleşmeleri meselesidir. Ve Sayın İnönü'nün unutmaması gereken gerçek de şudur: Anayasanın geniş halk yığınları tarafından korunması, Anayasanın tastamam uygulanması şartına bağlıdır!

Fethi NACİ

— NİHAYET BİR ÇÖZÜM YOLU BULDUM...

bir teğmen. Bir genç, «Uşak bunlar, uşak...» diyor. Asıl mesele, bu garip, bu zavallı rençber Musa'yı itham etmek değil, üçüncü kattaki sırıtkan suratların ona ne verdikleri, ne yaptıkları ve Musa'nın onlar için başını bunca belâya niçin soktuğudur, onlar tarafından nasıl aldatıldığıdır.

İşin aslı, rençber Musa'ya biçimsel demokrasi haklarından başka bir şey anlatılmamış oluşudur. Siyaset düzenbazları sömürücü çıkarları için yüzbinlerce, milyonlarca Musa'yı aldatırken gerçekleri anlatacak insanların bir kenara itilmiş olmasıdır. Musa'ya toplumdaki gerçek yerini kim söylemiştir? Kim onu uyandırmıştır?

YANILIYORUZ

Aydın olması gerekenlerin çoğu da Musayı kolay suçlamalarla yetinmiş, «Uşak» demiş, «parayla satılmış» demiş, «ben bilirim sizi» demiş. Hayır. Rençber Musa ne uşaktır, ne parayla satılmıştır ve ne de biz onu tanıyoruz. Sömürücü, intikamcı ve partizan bir kadronun dışındakileri iyi değerlendirmedikçe meselenin çözümünü bulmak imkânsızdır.

BİR CEPHE

İstanbul ve Ankarada olaylar devam ederken 28 Mart gecesi toplanan Bakanlar Kurulu aylardanberi özlenen bir kararı aldı ve bunu bir bildiriyle duyurdu. Milletin huzurunu, vatanın selâmetini demokratik rejimin sarsıntısız işleyişini iktisadî hayatın sıhhatli gelişmesini tehlikeye atmaktan çekinmeyecek kadar hırsa kapılanların sorumsuz hareketleri ve *tahrikleri sonucunda* ortaya çıkan esef verici olaylar üzerinde duran bildiri şu çağırıyı getiriyordu:

«Demokratik rejimin gerekli kıldığı bütün müesseselere milletimizi kavuşturmuş bulunan ve yüz elli yıldanberi devam eden hürriyet ve hukuk devleti mücadelesinin kazandığı tecrübelerin muhassalası olan Temmuz 1961 Anayasasına, Atatürk devrimlerine ve milletin yüce menfaatlerine saygı duyan bütün teşekküllerin milletimizi ve rejimi tehdit eden her türlü tahrikler, taşkınlıklar karşısında mânevi bir cephe halinde iyi niyet ve gayretleri lüzumuna inanıyoruz»

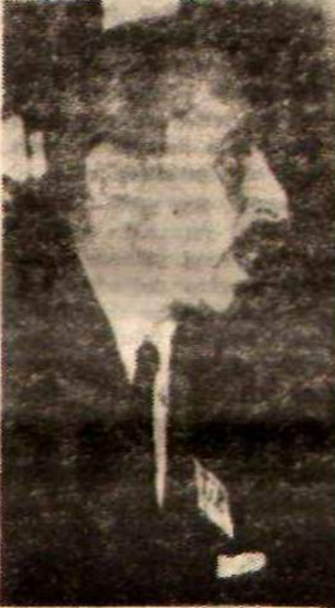
Hükûmetin bu bildirisi, aylardanberi süre gelen tahrikler ve rejime karşı hazırlanmak istenen kundaklar karşısında endişe duyan her yurtseveri sevindirdi. Ve hâlâ endişeli kararın tatbikini beklemeğe başladılar... Çünkü durum her zaman tehlike yaratabilecek kadar karışık görünüyordu.

ANAYASA SAVAŞÇISI GENÇ BİR PARTİ

Bakanlar Kurulu toplanarak yukardaki bildiriyi yayınlamaya karar vermelerinden sekiz saat kadar önce Türkiye İşçi Partisi bütün gazetelere bir bildiri göndermişti. Atatürkçü, 27 Mayısçı Anayasa nizamının savunulması için T.İ.P. nin bildirisi açık bir teklif getiriyordu:

«T.İ.P. kurulduğu gündenberi demokratik, sosyal, Atatürkçü, 27 Mayısçı Anayasa nizamının en samimî savunucusu olmuştur. Emekçi halk yığınlarının hak ve menfaatleri ancak bugünkü Anayasamızın getirdiği düzen içinde gerçekleşebilir (...) Anayasa nizamı tehlikededir. Bu tehlikeyi görerek Anayasayı savunan bütün kuvvetlerin işbirliği yapması memleketin yüksek menfaatleri gereğidir. Bu maksatla maksatçı kafatasçıların ve intikamcı çevrelerin hükûmetin hoş görürlüğünden yararlanarak yapageldikleri halkı aldatma oyununa son verdirmek lâzımdır. Halk yığınlarının uyarılması ve Anayasanın tanıdığı yeni hakları, ekonomik ve sosyal kalkınma ilkelerini benimsemesinin bilincine varması için yapılacak işler vardır. Bunun başında bütün partileri Anayasa ilkelerini halka duyurmak ve bunların gerçekleşmesi yollarının araştırılıp bulunması için Başbakanın bütün siyasi partileri bir yuvarlak masa toplantısına derhal çağırmasını gerekli görüyoruz.»

Türkiye İşçi Partisinin açtığı ve ısrarla devam ettiği «Anayasayı savunmak ve tas tamam uygulatmak» savaşı yakından izleyenler bildiriyi bir haklılık belgesi olarak kabul ettiler. Genç T.İ.P. nin dikkatleri çekmek için sarfettiği gayretlerin - geç de olsa - bir felâketten önce herkes tarafından farkedilmesini mutlu bir olay saydılar.

Mehmet Ali Aybar

Niyazi Ağırnaslı

İFTİRACILARA ATILAN TOKAT

Yaptıkları tahrikleri unutmuş görünerek gençliğin büyük fırtınası içinde şaşkına dönmüş olan AP. nin yöneticileri zavallı bir bildiri yayınlayarak gençleri T.İ.P. nin tahrik ettiğini iddia etmek gafletinde bulundu. Bunun yanısıra aşırı sağın zavallı temsilcisi bir organ da ısrarla her olayı, gençliğin bütün hareketlerini gene Türkiye İşçi Partisinin tahriki olarak gösteriyordu. Atatürk gençliğinin hiç bir parti ve teşekkül tarafından tahrik edilmeyeceğini bilmeyen bu zavallılara cevap vermek görevi T.İ.P. Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslıya düştü.

Ağırnaslı yaptığı bir basın toplantısı ile kimin kimleri tahrik ettiğini, AP. nin yönetici kadrosunun iç yüzünü apaçık ortaya koydu. Yönetici adı altında AP. ni ele geçirmiş olan kafatasçı azınlıkla aldattıkları büyük kütlenin münasebetlerini teşhis ve teşhir etti. Bu vesileyle TİP. nin emekçi kütleler, namuslu vatandaşlarla birlikte yürüttüğü Anayasayı savunma çabasını şöyle belirtti:

«Türkiyeİşçi Partisinin Anayasayı savunma azminde olanlarla yanyana, onu ve rejimi yıkmağa çalışanlarla karşı karşıya olduğu doğrudur. T. İşçi Partisinin işçi sınıfını, topraksız veya az topraklı çiftçileri, esnafı, memuru, emekleriyle yaşıyan büyük çoğunluğu refaha erdirecek, millî geliri arttıracak, âdil gelir dağılımını sağlıyacak her gayretin yanında, ağaların ve büyük sermayedarların çıkarlarında şahsî menfaatlerini düşünenlerin de karşısında olduğu yine doğrudur. T.İ.P. işçi sınıfı diktatörlüğüne imkân vermiyecektir ama, sinsi yollarla memleketimizde HİTLER DEMOKRASİSİ'nin kurulmasına da müsaade etmiyecektir. T.İ.P. her ileri hareketi, yoksul halka yönelen bütün samimî davranışları destekliyecek, halkı uyuşturan gerici ve şeriatçı, milletimizi parçalama hedefine yönelen IRKÇI ve TURANCI cereyanlara da karşı olacaktır. Demokrasiyi azınlıktaki zenginlerle büyük toprak ağalarının ve onların bekçiliğini yapanların oyuncağı haline getirtmemeye kararlıyız. Böyle düşünen ve açık rejimi savunanlarla beraberiz. Kardeşi kardeşe düşman etmeye çalışanların da karşısındayız.»

Bütün bunlar aklı başında, sağduyu sahibi insanların Anayasayı savunmak ve demokrasiyi kurtarmak için bir cephe kurmak zarureti üzerinde birleştiklerini göstermektedir. Ama bu birlik *nasıl kurulacak? Gericilik nasıl yok edilecek?* Çözülmesi gereken mesele budur.

TEHLİKE ANINDA HAZIR KUVVETLER

Tehlike anlarında, bu soruların cevabını daima olumlu vermiş Türk gençliği ve ordusunun bütün zamanlar için gerçek bir teminat olduğu muhakkak. Hiç kimseden bir işaret almadan, hiç kimseye danışmadan derhal ortaya çıkmaları, el ele meydanlarda buluşmaları bir 28 Nisan - 27 Mayıs geleneği olmuştur.

Gericiler, sömürücüler ve onların temsilcileriyle savaşmada kesin kararlı olduklarını daima isbat etmiş olan bu kuvvetlerden İstanbul Üniversitesi mücadelenin içinde yeni metodlar da bulup uygulamışlardır.

«Atatürkçü müsün? Irkçı mısın?»

«Atatürkçülük demek ırkçılık mıdır?»

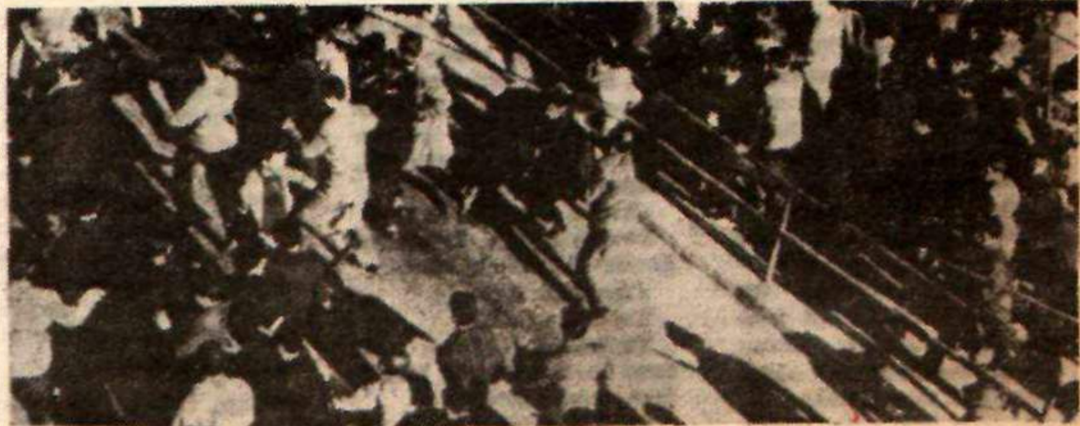
«Atatürkçülükten ne anlıyorsunuz?»

Bu soru geçen hafta içinde İstanbul Üniversitesi kantininde yüzlerce gencin ortasında masaya çıkarılan bazı insanlara sorulmuştur. Yuvasından çıkarılıp getirilen gerici bu sorulara cevap vermek zorunda bırakılmıştır. Yalan ve kaçamak cevaplar gençliğin cebinde hazır bulunan belgelerle karşılaştırılmıştır. Bir kısmı kendi sıralarında okuyan bu zavallı aldatılmışlar ve kardeşlerine saldıracak kadar başı dönmüş olanlar daha önceleri nasihatlarla yola getirilmeğe çalışılmıştı. Fakat hesap gününe kadar nasihatları tutmayanlar hakkettikleri «kötek» le doğru yola getirildiler. Bu arada gericiliği, bütün aydın yazar ve gençlere çamur atmayı ticaret haline getirmiş bir dergi sahibi de sırasını yediği kötekle savmıştır.

GEÇİCİ ARA

Gençlerin bu duruma gelmesini istemedikleri bu olaylar uzun süren devamlı ve ısrarlı bir tahrikin sonucunda olmuştu. Sömürücü ve intikamcı muhalefet organlarının desteklediği bir azınlığın nihayet on binlerce Atatürkçü genci komünistlikle suçlamaları bardağı taşıran damla olmuştur. Özellikle İstiklâl caddesindeki arbededen sonra gençlerin gerici hareketlere daha fazla seyirci kalmamak azminde oldukları anlaşılmıştır. Ancak hükûmetin geçen hafta olup bitenlerin ışığı altında bir karar ve uygulama imkânlarına kavuşması için gençlik gösterilerine geçici olarak ara vermiştir.

Bu durumda gelecek hafta olacakların sorumlusu hükûmet ve AP. yöneticileri olacaktır. Bayar da kaldırıldığı hastahanedeki davranışları ile olayların içindeki sorum payını alacaktır. Halk

İstiklâl Caddesi'ndeki çatışmada gericiler kaçıyor.

geçen haftaki olaylar fırtınasının etkisi altında, bu hafta olacakları merakla beklemektedir. Sömürücü, intikamcı ve rejim düşmanlarının kararttığı hava henüz gerektiği kadar aydınlanmamıştır. Bayar ve bir kısım AP. yöneticisinin zehirledikleri havanın temizlenmesine engel olmak için ellerinden geleni esirgemedikleri görülmektedir. Eski Cumhurbaşkanının, gerici basın tarafından ısrarla yayılmağa çalışılan «açlık grevi» haberleri bu belirtilerden sadece biridir. Ve görüldüğü gibi Anayasayı savunma savaşı henüz ve bütünüyle kazanılmış değildir.

BEKLENEN KARAR

Şimdi mesele, Anayasayı gerçekten savunacak olanları; yâni aydın gençliği, zinde kuvvetleri, emekten yana aydınları ve büyük halk yığınlarını tatmin edecek bir tutumu benimsemek ve yürütmek meselesidir. Bunun için öncelikle aydınların halka, içinde bulunduğu durumun sebeplerini anlatmasını engeleyen bütün antidemokratik kanunların kaldırılması gerekir. Bundan başka, kalkınmanın külfetini yoksul halkın sırtına yükleyerek yürüten bir politikanın, Anayasayı savunacakları, Anayasaya karşı davranışlarda bulunanların saflarına iteceğini görmemek affedilmez bir hata olacaktır.

Sosyalistler son olayları görüştü

Sosyalist Kültür derneğinde yapılan açık oturumda Ordu ve Gençliği halka karşı olmadığı belirtildi

Bayar'ın tahliyesinden sonraki olaylar, Cumartesi günü Sosyalist Kültür Derneği'nde düzenlenen bir açık oturumda geniş şekilde tartışıldı.

İlk konuşmayı yapan Mümtaz Sosyal, «Ordu ve gençlik, halkın karşısında mıdır? Bu soruya cevap vermemiz lâzım» diyerek meseleyi ortaya koyduktan sonra özetle şunları söyledi:

«Türkiye'de asıl ihtilâl, ne 1908'de, ne de 1960'da oldu. Asıl ihtilâl, 1950'de oldu. Halk ilk def'a oyunu kullandı. 1950'den önce halk için, fakat yukarıdan gelen lûtuflar, yerini değişik davranışlara bıraktı. Cahil adamın ihtiyaçlarına, o adamın açısından bakmak şarttı. 1950'de gelen kitle, halkın basit ihtiyaçlarını karşılamak metodunu tuttu. Bunu yaparken kendi ihtiyaçlarını unutmadılar. Spekülâsyonlar halkın gözüne görünmedi.

İhtilâl olmasaydı halk yavaş yavaş yukarıdan dönenleri anlayacak ve değişiklikler olacaktır. Bunu, 1957 seçimlerinin sonucu ortaya koymuştu. Eğer ihtilâlden sonra halkçı bir politika takip edilseydi, bugünkü karışıklık ortaya çıkmazdı. Fakat Millî Birlik Komitesi kitlevi kendisine bağlayamadı.

İsmet Paşa kabineleri ise, Demokrat Parti'nin üst tabakası olan sanayici ve tüccarı tutarak durabileceğini sandı. Halkı yine yalnız bıraktı.

Sosyalist olarak bu durumda ne yapmamız lâzım?

Sosyalistler, ordu ve gençliğin halkın karşısında olmadığını halka anlatmalıdır.

Bunun için kendi görüş açımızdan değil, halkın açısından meseleye bakmak şarttır.»

Necat Erder ise, olaylar hakkındaki görüşünü şöyle açıkladı:

«1950'ye verilen önem doğrudur. Bu işi, bir sayı, bir de yoğunluk olarak düşünmek şarttır. Bu konuda halk çoğunluğu, oy kullanmaktan ileriye gidememiştir. Bunun dışında gençliğin çıkışı gibi bir yoğunluğa sahip değildir. Halk eğer iktidara çok fazla inansa hareketinin yoğunluğu artardı. Halkın çıkarının bu partilerde olmadığının en büyük delili, bu yoğunluğun az olmasıdır. Halk, aletranif yokluğundan D.P.'yi, A.P.'yi seçmiştir.

Bir de aydınların davranışı vardır. Bugünkü hareketlerde, Türkiye'de gerçek milliyetçiler, sahtecileri yenmişlerdir. Bu nokta çok önemlidir. Aydınlar, 27 Mayıs'tan bu yana sosyal yapı ile ilgilenmeğe başladılar. Eğer ordu ve gençlik sosyal yapının değiştirilmesi üzerine bir baskı yaparsa Türkiye'de bir değişiklik olabilir.»

Hamdi Konur'dan sonra konuşan Ceyhun Atıf Kansu, meseleyi şöyle koydu:

«Ana mesle şudur: Bir yanda devlete yön vermek isteyen bir kuvvet, ordu ile gençlik; öbür tarafta halk kuvvetleri var. Bu halk kuvvetlerinin liderleri, halkın içinden çıkma değildir. Halka tasallut etmiş liderlerdir. Aslında, halk ile gençlik ayrı şeyler istemiyor. Halkın istediği basit, tek tek.. Gençliğin istediği toplu. Demokrasiyi, halka tasallut etmiş olan liderlerden kurtarmadıkça memlekette demokrasi olmaz. Bu düzeni, sosyalist düzene doğru çevirmek şarttır.»

TANSİYONA ATANSİYON!

Siyasal yaşamımıza bir de Tansiyon girdi. aZten vardı ya... Şimdiye kadar bir toplumun siyasal tansiyonu, bir hastanın pörsümüş pazularından kontrol edilmemişti. Doktor bakıyor:

«Bugün tansiyon 12.8!»

Demek toplum fırtınadan önceki durgunluk içinde.

«Tansiyon 20!»

Toplum ayakta...

Toplumun yatışması için önce hastanın hasta gömleğini giymesi gerekiyor.

Ortalık şimdilik süt liman

Rıfat IAGAZ

Gümüşpala İnönü'ye başvurdu

SEMİNER

Care: kapitalist olmıyan yoldur

Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstütüsü tarafından yapılan seminerden çıkan sonuç bu oldu

Yakın ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü tarafından hafta içinde düzenlenen «İktisadi Sistemler» konulu seminer, Türkiye'nin gelişmesi için hangi iktisadi sistemin uygulanması gerektiğini araştırmak bakımından çok yararlı oldu.

Beş gün süren seminerde kapitalizm, sosyalizm, marksizm ve komünizm nizamlarının belirgin ekonomik karakterleri hakkında genel bilgi verildi.

Seminerin son günü Prof. Melih Koçer, modern iktisadî sistemler karşısında Türkiye'nin durumunu incelerken Türkiye'nin gelişme şartlarının kapitalizme uygun olmadığını kesinlikle belirtti. 1963'te Türkiye'de hukuk nizamını kurma meselesinin iktisadi konulardan önce gelmesinin çok acı olduğunu söyleyen Prof. Koçer, özetle şöyle dedi:

«Türkiye bir kapitalist memleket olamamış, olma şartları içinde bulunmamıştır. Türkiye'de bir kapitalist gelişmenin imkânları bulunmadığına göre, sosyal görüşler yönünde gidilmesi şarttır.

Bugün dergiler kanalıyla bir iktisadi sistemin kurulması için merkezleşmeğe çalışan iyi niyetli kişiler vardır. Bir görüş yukarıdan aşağıya, diğeri ise alttan yukarı gitme yolunda mihraklaşmaktadır. Bu iki gidişten birisinin başarısı, Türkiye'nin iktisadi karakterine damgasını vuracaktır.

1800'lerdeki çalışma şartlarına bugün geri dönülmesi katiyyen imkânsızdır. Ne kolonyalizm, ne metropoller ve ne de tekeller bugün söz konusudur. Yabancı sermaye yoluyla kapitalizmin gerçekleşmesini beklemek de hayalperestlik olur. Önce kapitalizm gerçekleşmeli ki, sonra sosyalizm olsun, görüşü yanlıştır.»

Seminer, işçiler, işverenler, iktisadi devlet teşekkülleri mensupları ve fikir adamları tarafından ilgiyle izlendi.

HALK

Pahalılık: artıyor, artıyor, artıyor...

Hızlı kalkınmayı halkın sırtına yükleyen zamlar geçinme endeksini hızla yükseltti

Emekçi halk kitlelerini ağır şekilde ezen pahalılık, önümüzdeki günlerde şiddetini daha da arttıracak.

Ücretliler geçinme endeksi 1953 yılında 100 iken son dört ayda şu artışı gösteriyor:

1962 Kasım 249.9
1962 Aralık 254.0
1963 Ocak 260.3
1963 Şubat 265.4

Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi'nin toptan eşya fiyatları endekslerine göre ise hayat pahalılığı 1962 yılında İstanbul'da yüzde 5.4, Ankara'da ise yüzde 7 oranında artmış bulunuyor. Oysaki, bu maddelerin pahalılanma oranı 1961 yılında sadece yüzde 1.7 idi.

Plân hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için son defa vasıtalı vergilere yapılan zamlar bu artışı daha hızlandıracak. Böylece, nice umutların bağlandığı plân, plân'cılarla plâv'cıların ortak gayretleri sonunda şimdiden halkın desteğinden mahrum hâle getirilmiş oldu.

Plâncılar, beş yıllık plânın öngördüğü yatırımları yapabilmek için vergi şeklinde toplanacak paraları doğrudan doğruya varlıklılardan almaktansa vasıtalı vergiler yoluyla halkın sırtına yüklemeyi çıkarlarına daha uygun buldular. Oysa, Prof. Kaldor'a göre, tarım gelirlerinden 1 Milyar Lira vergi alınabilirdi. Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın müstafi uzmanları bunu 500 Milyon Lira'ya indirdiler, Parlamento ise bu miktarı 40 Milyon Lira'ya düşürdü: yani sigara ve rakıya yapılan zamla elde edilen gelirin beşte birine...

Sosyal adalet anlayışına göre memleket kalkınmasına en az 1 Milyar Lira ile katılması gereken toprak ağaları azlığı sadece 40 Milyon Lira ödemekle kurtulup 960 Milyon Lira'yı servetlerine eklerken hızlı kalkınmaya emekçi vatandaşın cılız bütçesinden fiyat biçildi!

Emekçilerin haklarını elde edebilmeleri, artan hayat pahalılığını karşılayabilmeleri için sahici bir grev hakkını, işçi menfaatlerine uygun bir toplu sözleşme hakkını sağlayacak kanun da hâlâ çıkmadı. Çıkacağa da benzemiyor. Toprak ağalarının servetlerine bir yılda, kalkınmanın kaynaklarından 960 Milyon Lira eklenirken milyonlarca tarım işçisi hâlâ İş Kanunu kapsamına alınmıyor!

Gerici muhalefetin temsilcisi AP'liler ise, şehir şehir, köy köy dolaşarak hem pilâv istediklerini söylemekte, hem de servet beyannamelerinin kaldırılmasını istemektedir. Hem halkın sırtındaki pahalılık yükünün taşınmaz hale geldiğini haykırmakta, hem de halkın sırtındaki yükü hafifletebilecek sosyal reformlara karşı çıkmaktadır.

Öte yanda Başbakan, «Artan fiyatlar karşısında sabit gelirliler için hükûmetin bir tedbiri var mıdır?» sorusuna «Plân içinde kalkınma tedbirleri, bu dertlerin cevabıdır.» diye cevap vermekte, halkın derdine derman olacak bir söz söylememektedir.

Pilâvcıların demagojisi ile plâncıların tesellisi arasında emekçi vatandaş sorusuna cevap arıyor:

«Ne pahaya kalkınma? Kimin sırtından, kimin için?»

İŞÇİ

Good Year'da İş bırakma

Türkiyeyi sömürge sanan bir yabancı sermaye hizmetlisi işçilerden gereken cevabı aldı

Good Year Lâstik Kaplama ve Tamir Atelyesinin 79 işçisi geçen hafta işlerini bıraktılar. Hareket, Türkiye'yi sömürge zanneden bir yabancı sermaye hizmetlisine işçinin bilinçli cevabı oldu ve iki yıldan beri işçilerin haklarını tanımak istemeyen işveren bu güçlü direniş karşısında boyun eğmek zorunda kaldı.

Amerikan firması ile işçilerin ihtilâfı, iki yıl öncesine kadar uzanıyordu.

Mecidiyeköy'de kurulmuş bulunan lâstik kaplama tamir atelyeleri 1961 başında Tatko Firması tarafından mevcut tesisleri ve işçileriyle birlikte Good Year Firması'na devredilmişti.

Türkiye'ye büyük vaadlerle gelen ve her türlü kolaylığı gören Amerikan firması, ilk iş olarak işçilerin haklarını kısmak yolunu tuttu. Mevcut talimatnameyi değiştirerek işçilerin eskiden sahip olduğu hakların çoğunu kaldırdı. Yeni talimatname ile Good Year, Türk işçisini, yemek, iş elbisesi, sosyal yardım, senelik ücretli izin, iş emniyeti ve ücretli tatil haklarına lâyık görmüyordu.

İşçilerin zamanı gelen ücretli yıllık izinlerinin verilmemesi, fiilî mücadelenin başlangıcı oldu. Meseleyi Lâstik İş Sendikası, Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne aksettirdi. Fakat, kendisini bir sömürgede zanneden Amerikalı işveren vekili Mr. Pollock, hakları tanımak şöyle dursun, sendikacıları muhatap olarak kabul etmediği gibi, kanun temsilcileri olan çalışma müfettişlerini işyerine sokmamak, çıkarılan toplulukla iş ihtilâfı üzerine düzenlenen uzlaşma toplantılarına temsilci göndermemek küstahlığında bulundu. Mr. Pollock, bu küstahlığını o derece ileriye götürdü ki, bir Türk mahkemesi önünde yaptığı saygısızlık karşısında yargıç kendisine Türkiye'de ve Türk kanunları karşısında bulunduğunu sert bir şekilde hatırlatmak zorunda kaldı. Bu arada, Lâstik İş Sendikası da, Mr. Pollock'u Amerika Cumhurbaşkanı Mr. Kennedy'ye şikâyet etti. Nasıl etmesin ki, Amerikan sermayesinin bu «çirkin» temsilcisi, Türkiye'de Türk kanunlarının uygulanacağını, Türk vatandaşının da en az Amerikan vatandaşı kadar insan haklarına sahip olduğunu anlamamakta ısrar ediyordu.

79 işçi, bu istismar ve haddini bilmezlik karşısında 11 Mart Pazartesi günü Mr. Pollock'a haddini bildirmek zorunda kaldı. O sabah bütün

işçiler işyerine geldikleri halde iş yapmadılar. Faaliyetin durması karşısında işveren temsilcisi için artık uzlaşmaya yanaşmaktan başka çare yoktu. Lâstik İş Sendikası ve Türk İş Temsilciliği ile yapılan uzlaşma toplantısında Mr. Pollock, işçilerin ücretli izinlerinin derhâl verilmesini ve ücretlerin hayat pahalılığına göre yinden tesbitini kabul eden protokle imza koydu.

Ne var ki, istismar ve fırsatçılığı iş ahlâkı olarak kabul ettiği anlaşılan Mr. Pollock, işçilerin işbaşı yapması üzerine protokole uymaktan vaz geçtiği gibi, ücretlerin yeniden tesbitine esas olacak toplantılara temsilci göndermeğe de lüzum görmedi.

79 işçinin 26 Mart Salı sabahı yeniden iş bırakmalarının sebebi, işte bu ahde vefasızlıktı. O geceyi de fabrikada geçiren işçiler, bu direnişlerinin karşılığını ertesi gün aldılar. Good Year, Türkiye'de işini yürütebilmek için işçilerin haklarını tanımaktan başka çare kalmadığını anlamıştı. İşçilerin ücretlerini tam olarak ödediği gibi, 1962 yılının ücretli izinlerini de derhâl kullandırmağa başladı.

İhtilâf şimdilik halloImuşa benzer. Fakat, 1963 yılının ücretli izinlerini kullanma zamanı gelince işverenin yine hakkı tanımazlıktan gelmesi ihtimalinden bahsediliyor

Good Year Olayı da gösteriyor ki, büyük imtiyaz ve kolaylıklarla yerli sanayii yıkma bahasına Türkiye'ye gelen yabancı sermaye, bu memleket insanlarının asgari haklarını tanımakta dahi saygı göstermemektedir. Ve yine aynı olay ispat ediyor ki, işçinin birliği ve direnişi dev tröstler karşısında dahi hakkı kopartarak almak gücündedir.

BANKA

Devlet Yatırım Bankası beklerken

Özel Sanayicilere Kredi dağıtacak Banka Mart ayı içinde kurulmuş bulunuyor

Devlet Yatırım Bankası hakkındaki kanun tasarısı T.B.M.M. nde bekleyedursun özel sanayicilere kredi verecek olan «Sınai Yatırım ve Kredi Bankası» Mart ayı içinde kurulmuş bulunuyor.

Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, özel sınai sektöre yeni imkânlar hazırlamak, yeni f o n l a r aktarma etmek için ilgi çekici özelliklere sahiptir. Bunları kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Banka 40 milyon lira sermaye ile kurulmuştur. En büyük ortak 27.2 milyon lira ile İş Bankasıdır. Geri kalan 12.8 milyon liralık sermaye, beş banka arasında bölüşülmüştür. Bu beş banka arasında geçen sayımızda bahsettiğimiz anti - sosyal bildirisi için binlerce lira harcıyan Genel Sigorta Şirketinin Kredi Bankası en az payı, Osmanlı Bankası en fazla payı temsil etmektedir. Akbank, Garanti Bankası gibi tamamiyle özel sektör bankalarının arasında nasılsa Türkiye Vakıflar Bankası da bulunmaktadır

2. Yeni bankanın hisse senetleri yalnız sermayesinin yarıdan fazlası, özel mülkiyette bulunan bankalarda satılabilecektir; bu bankaların ödenmiş sermaye, ihtiyat ve mevduatları toplamının yüz milyon liradan fazla olması şarttır. Yani kurucular hem sermayesinde Devlet payı bulunan bankaların kaynaklarını özel sektör için kullanacaklar, hem de Devleti kendi işlerine karıştırmıyacaklar!

3. Ana sözleşmesine bakılırsa yeni banka halkımızın gönüllü tasarruflarından da özel sanayicilerimizi mutlaka faydalandırmak istemektedir. Çünkü kurucu bankalar, 3112/1962 tarihli hesap durumlarında görülen genel mevduat toplamının (Bankalararası mevduat hariç) % 1 ini, yani yaklaşık olarak 35 milyon lirasını, yeni Bankaya borç olarak vermeye mecbur tutulmuşlardır. Ayrıca 1963 yılından itibaren yıllık mevduat artışlarının % 5 i de yeni Bankanın emrine verilecektir. Bu şekildeki kaynakların yirmi yıl boyunca toplanması mecburî tutulmuştur.

4. Ayrıca yeni Banka, memleket içinden ve dışından kısa, orta ve uzun vâdeli istikrazlar akdetmek, her nevi tahvil çıkartmak ve kendisine tevdi edilen fonları (muhtemelen Amerikan Karşılık Paralarından) kabul etmek suretiyle elde edeceği ek kaynakları da özel sanayicilerimize aktarmak ödevini yüklenmiş bulunmaktadır.

5. 1961 yılı sonunda söz konusu altı ortak bankanın - Bankalararası mevduat hariç - mevduat hesapları toplamı 3.3 milyar liradır ve bunun 45 milyon lirasını resmî mevduat teşkil etmektedir. Anlaşılıyor ki özel sanayicilerimiz, İş Bankası Umum Müdürünün gayretiyle, yarım milyarlık resmi mevduatın bir kısmından da, muhtemelen, ucuz, faizli ve uzun vâdeli işletme sermayesi ihtiyaçları için faydalanmaya hazırlanmaktadırlar. Hatırlanacağı üzere İşçi Sigortaları Kurumu daha önce ayni maksatla 50 milyon lirasını bir Devlet Bankası olan Sümerbank'a, özel sanayicilere dağıtması için vermişti.

Bu kadar kaynak topladıktan sonra bankanın ne yapacağını merak etmeye lüzum yok. Ucuz faiz ve uzun vâdeli kredilerle makinelerini bir başka bankadan getirten özel sanayici, bu bankadan da işletme sermayesi ihtiyacını temin edecek. Böyle karma ekonomiyi kim savunmaz?

Ali Sarsar'ın oğlu KADER Sarsar annesinin kucağında, babasını bekliyor

KAVEL Mİ? KADER Mİ?

Kavel olaylarının birinci perdesi işçilerin çalışmağa başlaması ile kapandı. Fakat, 15 işçinin tevkifi ile ikinci perde açıldı. Kavel'li işçiler 11 Nisan'daki yargılanma gününü Sultanahmet Cezaevinde bekliyorlar. Olayların bu kısmında sahneye KADER isimli bir kahraman daha dahil oldu. Hak savaşı yapan babasının hapise girdiği gece dünyaya gelen KADER'i tanıtmak istedik.

Kavel'ci baba bir Pazartesi akşamı tevkif edildi. Sabaha karşı Kader doğdu. Küçük Kader gününden bir ay önce çileli dünyasının kapısından girmişti. Çevredekiler adı «Kavel» olsun dediler. Baba Ali Sarsar, hapisten haber saldı: «Kötü günleri hatırlatır bana ömrü boyunca. Adı Kavel olmasın, Kader olsun.»

— Kadersiz yavrum, Kadersiz kızım diye ağlıyordu, Ali Sarsan'ın annesi bir elinde Ali'nin resmi. Bir eliyle göğsünü yumrukluyordu. Başını hafif hafif sallıyarak, anlatıyordu:

— Koşup geldim diyordu. Köylük yeri, Ali hırsızlıktan hapse girmiş diye yer yerinden oynuyordu. Nire mi köyümüz? Sıvas'ın Alkaya köyü. Aklım başımdan gitmişti. Bunca emekle, yoksullukla büyüttüğüm o denli doğru, o denli namuslu, dürüst Alim mapuslara düşsün, hem de hırsızlıktan? Ama, oğlumdan «Ana, mapustayım, ama suçum yok, meraklanma» diye yazılı mektubu alınca düştüm yolara. Daha dün geldim ki, ne görem, gelin perişan, üç çocuk perişan...

KADER'in annesinin yüzünde yılgınlıktan eser yok

Gelin, Mefharet Sarsar. Daha 19 unda. Ama yaşından fazla gösteriyor. Ufacık, incecik. Biraz önce çamaşırdan çıkmış, elleri buruş buruş, kıpkırmızı. Yüzü soluk, üşümüş.

— O cumartesi günü, o çarpışmada ben de oradaydım. Bir kaç kere kendimi yerde buldum. Epeyi hırpalandım. Doğum o yüzden erken oldu. Yok canım. Nerede, ne yatması? Ne lohusalığı üç gün hastanede yattım. Burada, İstinye Kızılay Verem Dispanserinde. Çocukların üçü de hasta. Üç çocuk kolay değil. Mapusluk zor, üç çocuk zor, parasızlık zor...

Çocukların en büyüğü 3 yaşında. Adı Zeynep. Yerde kilim üstünde oturan büyük anneannenin kucağında uyumuş. Ayakları çıplak. Rengi soluk Keyifsiz. İki numara; 1,5 yaşındaki Zafer Ter'den saçları ıslak ıslak alnına yapışmış. Sedirde yatıyordu. Üstü iyice örtülüydü. Başını sedire gömmüştü. Üç gündür ateş içinde yatıyormuş. Yemeden, içmeden. Odaya toplanan kadınlar, belki de kızamık çıkaracak diyorlardı kendi aralarında. Zafer güzel, iri gözlü, zayıf bir bebecik. Çıtı çıkmadı çocukların orada olduğumuz sürece İki çocuk durmaksızın babalarını arıyorlarmış. Ne yemek, ne içmek çocuklarda.

Martın, ıslak, soğuk bir günü. İstinye tepesindeki evde rüzgâr kol geziyor. Oda soğuk. Odunları bitmiş.

Kader'in ninesi durmadan ağlıyordu..

— Odunları yok, paraları yok. Oğlumun mapusluğu mapusluk. Bunların hâli de perişanlık. Oğlum 8 yıldır o pavlikada çalışır. Ustabaşıdır. Ama, beslenecek kaç can var? Kıt kanaat gene geciniyorlardı. Bu iş uzun sürer mi? Oğlum mapustan çıksın gene gelin. Onun suçsuz olduğuna inanıyorum. O doğru bellediği işi yapar, bilirim onu.

150 lira ödedikleri ev, bü yükçe bir oda. Mutfak ve helayı üç aile ortaklaşa kullanıyorlarmış. Mefharet Sarsar, odanın bir köşesine koyduğu masayı mutfak hâline sokmuş. Gaz ocağı, tencereler, tabaklar... Odada boydan boya üç sıra ip gerilmişti. Çamaşırlar asılıydı. Odanın üç yanı sedirdi. Bu odada yedi kişi yatıyorlardı. Odanın tek süsü, küçük radyonun arkasında duran çerçeveli, kocaman Atatürk'ün resmiydi.

Odaya biraz sonra, başı sıkı sıkıya sarılı yaşlı bir kadın girdi. O da ağlıyordu.

— Hapistekilerden yoksa bir haber mi getirdiniz, dedi. Ürkek ürkek. Onun da oğlu içerdeymiş.

İstinyeye, Maden — İş Sen-

KADER'in ninesi üzgün

dikasının arabasiyle gitmiştik. Sendikanın arabasını kadınlı, erkekli, çoluklu, çocuklu bütün İstinye ve Kavelciler tanıyorlardı. Nasıl tanımasınlar? Sendika 36 gün Kavelcileri maddi manevî bütün güçleriyle desteklemişlerdi.

İstinye tepelerinde Kavelcilerin ve Türkay Kibrit Fabrikası işçilerinin oturdukları gecekondular, çoğunluk tek gözlü ve alçaktı. Yollar, yol demeğe tanık isterdi. Sular içindeydi. Evler sular içindeydi. Küçücük evlerden başlar uzanıp, içerdeki 15 kişiden haber soruyorlardı.

Dönüşte, Kavel Fabrikası yakınlarında Kavel Ana'yı gördük. 36 gün grev'de Kavelcilerin yemeğini pişiren, sırtında sepetle greve odun taşıyan Seniha Ana'yı. Yağmur ip gibiydi. Seniha Ana mantosunu başına atmış. Yaşlıcaydı ama dinçti. Rizeliydi, Kavel Ana. Şivesi hiç değişmemişti. Onun da oğlu içerdeymiş. Bir oğlu da şimdi Kaveldeymiş.

— 36 gün orada nöbet bekledim. Helâl olsun, dedi. Gene beklerim. 360 gün beklerim. 7 oğul yetiştirdim. Bu can fedâdır o yola. Asıl beni alacaklardı. Hapistekileri parasız bırakmayın. Ben de gideceğim pazartesiye Sultanahmete. Bizim İstinye mahkeme gününü dar bekliyor. Hepimiz gideceğiz oraya o gün, hepimiz.»

Selma TÜKEL

Gecekondu Raporu

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican'ın İstanbulda yapmış olduğu incelemeler sonucunda, İstanbul gecekondu bölgelerinde bir araştırma istemesi üzerine İmar ve İskan Bakanlığınca bir rapor hazırlanmıştır. İstanbul gecekondu bölgeleri için hazırlanan bu raporun geniş bir özetini veriyoruz

İstanbul'un ZEYTİNBURNU - SAĞMALCILAR, TAŞLITARLA, GÜLTEPE, KUSTEPE, DİKİLİTAŞ, SARIYER, BÜYÜKDERE, PAŞABAHÇE ve BEYKOZ'da bulunan gecekondu mahallelerinde, gecekonduların toplamı 100 bin civarında olup, bu bölgelerde oturan insan sayısının 500 bin olduğu tahmin edilmektedir.

ZEYTİNBURNU:

İlçedir, altı mahallesi mevcuttur. Bunlar Yeşiltepe, Sümer, Yenidoğan Nuripaşa, Telsiz ve Kazlıçeşme'dir.

a — Kuruluş ve genel durum bakımından İstanbul'un en gelişmiş gecekondu semtidir. Binalar genel olarak modern tarzda inşa edilmiştir.

Bir çok kuyularda yapılan tahliller neticesinde «Koli» bulunduğu tesbit edilmiştir.

Ana yol ile bağlantısı muntazam değildir. Diğer yollar genel olarak arnavut kaldırımı ve topraktır.

b — Zeytinburnu bölgesi kısmen Vakıflar idaresine, kısmen hazineye aittir. Ancak muayyen bir yeri şahıs mülkiyetindedir.

c — Zeytinburnu bölgesinde hâlen 20 bin civarında mesken ve 100—120 bin civarında da nüfus bulunduğu yapılan soruşturmalar sonunda anlaşılmıştır. Hâlen inşaat devam etmektedir.

d — Halk genel olarak, civar fabrika ve imaláthanelerde çalışan işçilerden meydana gelmiştir. Pek az sayıda memur, öğretmen ve serbest meslek mensubu bulunduğu da anlaşılmaktadır.

e — Halkın başta gelen isteği tapu verilmesidir. Bölge civarında blok apartmanlar yapıldığı takdirde, bulundukları meskenleri terkederek buraya geçmeyi tereddütle karşılamakta, bir kısmı yapılacak inşaatların bedel veya kiralarını ödemekte güçlük çekeceklerinden endişe etmektedirdirler. Bir kısmı ise, bu nevi inşaatlarda oturmaktan ziyade, mevcut meskenlerinin kanuni izin almak suretiyle ıslahı yoluna gitmeyi tercih etmektedirler.

Mahallelerde mevcut çeşme sayısı kifayetsiz olup su ihtiyacı hususu şahısların kendi hesaplarına açtırdıkları *kuyudan sucular vasıtasıyla satılarak* karşılanmakta ve fiat bakımından normal su tarifesinin üstünde bir meblâğa mâl olmaktadır.. Diğer taraftan, kanalizasyon ihtiyacı halkın açmış olduğu iptidai sızdırma çukurları ile karşılanmakta ve çoğu yerlerde bu çukurlar su kuyularına çok yakın bulunmaktadır.

SAĞMALCILAR:

Mart 1963 yılında müstakil bir belediye haline gelmiştir.

a — Meskenler genel olarak çok katlı apartmanlar şeklinde inşa olunmuşlardır. Diğer kısımlara gidildikçe inşaatlar tek katlı ve düzensiz bir şekil almaktadır. Yollar toprak ve âdi kaldırım şeklindedir.

b — Sağmalcılar köyünde üzerinde inşaat yapılmış olan arazinin büyük bir kısmı hususi şahıslara ait bulunup inşaat sahiplerine ifraz edilmeksizin tapu verilmek suretiyle tevzi edilmiştir. Köyde hâlen tapusuz mesken olmakla beraber inşaat hızla devam etmekte ve 3 bine yakın ruhsatsız yapı bulunmaktadır.

c — Mıntıkadaki mesken sayısı bilinmemekle beraber nüfusun 80 bin civarında bulunduğu mahalli idarece ifade edilmiştir.

d — Sağmalcılar Köyü halkının % 80 ini civar fabrikalarda çalışan işçilerdir. Geri kalanı serbest meslek sahibi ve memurdur. Halen bu bölgeye gelip yerleşenler mevcuttur. Halk genel olarak fakirdir. Merkezde yerleşmiş eski halk arasında sahip olduğu apartman şeklindeki meskenlerini kiraya verip, şehre gidenler dahi vardır.

e — Bölgenin ihtiyacı, imâr plânının eksikliği yanında su, elektrik, yol ve kanalizasyon üzerinde toplanmaktadır. Hâlen kullanılmakta olan su kifayetsiz ve sağlık bakımından mahzurludur.

Elektrik konusunda, çare olarak Altıntepesinden geçen yüksek voltajlı enerji hattından istifade edilerek bir trafo merkezi kurulması istenmiştir. Bu hususun köy idaresince Etibank'a da yazı ile bildirildiği, ancak bir cevap alınamadığı ifade edilmiştir.

Kanalizasyon tesislerinin olmadığı ve bu yolda yapılacak tesislerin denize açılması için Bayındırlık Bakanlığıca gerekli iznin verilmediği söylenmektedir.

Mevcut okul çağındaki çocukların % 50 si eğitim görmemektedir. Ortaokul binası da mevcut değildir.

Bölgede esasen dezenfekte olan Halkalı suları kullanılmaktadır. Köyde helâ çukurları ile mebzul olan su kuyularının birbirlerine çok yakın mesafede bulunmaları daimi bir «Salmonella» ve «Sigella» epidemisi tehlikesi doğurmaktadır. Mevcut helâ çukurları da basit ve iptidaidir. Müstakil bir sıhhî tesis ve teşkilât yoktur.

TAŞLITARLA:

Bağlarbaşı, Sarıgöl, Yenidoğan, Karlıtepe, Yıldıztabya, Esentepe, Silâhtar ve Taşlıtarla adlarını taşıyan sekiz mahallesi vardır.

a — Bölgenin merkezinde apartman şeklinde binalar mevcut olup, diğer kısımlara gidildikçe meskenlerin evsafı bozulmaktadır. Yollar intizamsız ve toprak halindedir.

Taşlıtarla'da üç dispanser mevcuttur.

b — Taşlıtarla bölgesinin bir kısmı hazineye aittir. Önemli bir kısım arazi şahıslara ait bulunmaktadır.

c — Bölgede 18 bin mesken ve 100 bin civarında nüfus bulunmaktadır.

d — Halkın büyük çoğunluğunu civar fabrikalarda çalışan işçiler meydana getirmektedir. Ayrıca, istimlâk edilen bölgelerdeki kiracılar da nüfusun önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

e — Esas ihtiyaç ve istek, tapu elde etmektir. Göçmen evlerinin dahi büyük kısmı tapusuzdur. Mevcut binalara tapusuz oldukları ve imâr durumunun yokluğu yüzünden ruhsat verilmemesi sebebiyle meskenlerin ıslahının kabil olmadığı öğrenilmiştir. Halk, meskenlerinin ıslahı imkânının kanunen tanınmasını, inşa edilmesi

Lüks mesken yapımına son verilmelidir

Mesken ve gecekondu meselelerini çözümlenmesinde en önemli nokta arsa problemidir. Bunun, Türkiye'nin toprak düzeni ve meclisin temsil ettiği zümreler yönünden, çözümü beklenemez. Mesken probleminin çözümlenmesi ancak toplum yararına işleyen bir düzen içinde mümkün olabilir. Köklü reformlara gitmeden gelir dağıtımındaki eşitsizlik bölgeler arasındaki dengesizlik ortadan kaldırılmadıkça hiç bir gecekondu meselesi çözümlenemez

İstanbul'un gecekondu semtlerinde yapılan incelemelerin sonuçlarını kapsayan «Gecekondu raporu» geniş ve ayrıntılı görünmesine rağmen gecekondu konusunda alınması gerekli tedbirleri açık olarak ortaya koyamamıştır.

Raporda gecekondu semtlerinde çoğunlukla işçilerin oturduğunu göstermektedir. Özellikle su, kanalizasyon durumunun bu yerlerde oturanların sağlığını tehlikeye soktuğu anlaşılmaktadır. Gecekondularda yaşıyan emekçi halk yığınlarının, çocuklarını okulsuzluk yüzünden okutamadıkları anlaşılmaktadır.

Gerçekleri bir kez daha aydınlığa çıkaran raporda, önemli iki mesele açık olarak gün ışığına çıkmaktadır:

1 — İlgililerce gecekondular hakkında ileri sürülen görüşlere rağmen gecekondu çevrelerinin bütün sayıları ve nüfus yönünden belli özellikleri arsa mülkiyeti, bu yönden gelir gruplarındaki durumu, eden gerçeğe uygun bilgiler yoktur.

2 — Gecekondu meselelerinin çözümlenebilmesi için İmar ve İskân Bakanlığının sosyal mesken ve blok apartmanlar yapımı gecekondularda oturanlarca benimsenmemiştir.

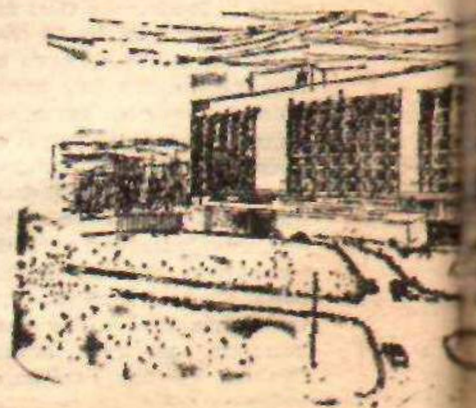
Plân çalışmaları sırasında uzmanların Yüksek Plânlama Kuruluna teklif ettiği gecekondular ile ilgili tedbirlerin doğruluğu, gecekondu raporunda ortaya çıkmaktadır. Plânda ilk olarak gecekondu meselelerinin temel tedbirler alınmadıkça, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve bölgeler arasındaki dengesizlik ortadan kaldırılmadıkça mesken ve kira konusunda toplumun ihtiyaçlarına yönelecek tedbirler alınmadıkça, kaynakların sosyal meskenlere yatırılması sağlanmadıkça, vergi tedbirleri ile lüks mesken yapımı önlenmedikçe ve bunlardan önemli olarak arsa problemini çözümlenmedikçe gecekondu probleminin çözümlenemiyeceği ortaya konulmuştur.

Gecekondu raporunda, uzun süre yeni çalışmayı gerektirecek bir plânlama çalışması teklif edilmektedir. Bunun ne zaman tamamlanabileceği, mali çerçevesinin neolacağı hakkında bilgi yoktur.

Arsa mülkiyeti konusunun çözümlenmesi için açık bir teklif getirilmemiş, geçici tedbirlerle araştırma çalışmasının sonuçlarının beklenmesi bir anlamda uygun görülmüştür.

Raporda, gecekondu bölgelerinin su ve kanalizasyon ihtiyaçlarının ivedilik ve öncelikle sağlanması için her hangi bir tedbir ortaya konulmamıştır. Oysa, 1962 yılında İmar ve İskân Bakanlığı bütçesine gecekondu semtlerinin ıslahı için 25 Milyon lira ödenek konulmuş, fakat Bakanlık bu ödeneği yerine sarfetmemiş, gecekondularda oturanlarca benimsenmeyen ve imkânları ile bağdaşamıyacak bir maliyete çıkacak sosyal meskenler yapımına girişmiştir.

Bu meskenlerin arsa ve diğer masrafları ile ünite maliyeti 20-25 bin lira arasında olacaktır. Bir ge-

Gecekonduları yıkarak sahiplerini böyle perişan bırakmak çözüm yolu değildir.

...len blok apartmanlara geçme ...ih etmektedirler.

KUŞTEPE:

...cidiyeköy civarındadır. 955 yı... şehir içinde yıkılan gecekondu ...rince kurulmuştur.

... — Bu bölgede gecekondu vasfı ...yan binalar daha çok İzzetpaşa ç... kısmında bulunmaktadır. Bu k...ki meskenler çok harap ve i...sızdır. Buradan geçen dere da... ...vis edilmekte ve az ileride yi... ...ekondu sahipleri tarafından kullanılmaktadır.

b — Belediye buradaki meskenlerin bir kısmına M2 fiyatı 10-15 lira arasında bedelini alarak tapularını vermiş olup, diğerlerinin muamelelerini ikmâl etmiş ve henüz vermemiştir.

c — Kuştepe halkı, ekseriyetle İstanbul şehri içinden gelmiştir. İzzet paşa çiftliğinde oturanların ekseriyeti çiftçidir.

d — Kuştepe'de en büyük ihtiyaç su ve kanalizasyondur. Yollar bakımsızdır.

e — Halk, tapusu verilmeyen kısımların da tapularının verilmesini, kanuni inşaat yapma imkânının sağlanmasını istemektedir.

GÜLTEPE:

Kâğıthane köyü sınırları içinde kurulmuştur. Müstakil bir belediye kurulması yolundaki çalışmalar tamamlanmıştır.

a — Yollar bakımsız ve topraktır. Halk tarafından yapılan ve açıkta bırakılan kanalizasyon mevcuttur. Su çeşmelerden sağlanmaktadır. Elektrik yoktur.

Okullar ihtiyacı karşılayamamaktadır.

b — Köyün mülkiyetinde bulunan Ortabayır semtindeki gecekondular ise tapusuz ve ruhsatsız olarak inşa edilmiş olup inşaat hâlen devam etmektedir.

c — 50 bin kişilik nüfusun % 70'i işçi, geri kalanı memur, san'atkâr ve çiftçidir.

d — Genel olarak halk, su, elektrik ve kanalizasyon eksikliği üzerinde önemle durmaktadır.

DİKİLİTAŞ:

Gecekondu şeklindeki mesken inşaatı bakımından 50—60 yıllık bir maziye sahiptir. Dikilitaş gecekondu bölgesinin tesisinde sanayiin rolü yoktur.

a — Meskenler umumiyetle bakımsız ve fena inşa edilmişlerdir. Merkez kısmında ilk inşa edilen binaların durumu iyi olup, apartman şeklinde binalar da mevcuttur. İlkokul ihtiyacı karşılanamamaktadır.

b — Gecekondu sahiplerine tapuları verilmiştir.

c — Dikilitaş mahallesinde takriben bin gecekondu ve 6500-7000 nüfus vardır.

d — Halkın ekserisi işçidir.

e — Halkın yapılması muhtemel blok apartmanlara, ucuz ve ödemenin uzun vadeli olması şartıyla geçebilecekleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, yol, su ve kanalizasyon tesislerinin tamamlanması istenmektedir.

BÜYÜKDERE:

Sarıyer'e giden sahil yolu ile Bendlere giden yol arasında kurulmuş ve genişlemiştir.

a — Nisbeten muntazam ve kısmen kâgir binalar mevcuttur. Yollar arnavut kaldırımı ve topraktır. Kanalizasyon yoktur.

b — Arazi hazineye ve hususi şahıslara aittir. Tapu verilmemiştir. İmar plânı yapılmamıştır.

c — Halkın ekseriyeti işçidir.

d — Bölgenin en büyük ihtiyacı imâr plânıdır. Halk ucuz ve uzun vadeli ödeme karşılığında tapu verilmesini, evlerine tamir ve inşa için imkân sağlanmasını istemektedir.

Sarıyer—Maden Ocağı bölgesi, Beykoz — Paşabahçe bölgesi, Tokat Köyü, Paşabahçe bölgesinde de durum aynıdır.

... 3-4 bin lira sarfederek bir mes... sahibi olmak isteyen kimsenin ... bin lira değerinde bir meske... nasıl sahip olabileceği düşünü... bir husustur.

...kanlık, gecekonduların ıslahı i... ayrılan 25 milyon lira ile sosyal m... yapımı yoluna gitmemiş, bu ö...in 11 milyon lirası ile Van, D...kır, Gümüşhane, Elâzığ, Antalya, ...sa, İzmir, İstanbul, Ankara ve E...ir gibi illerde arsa satın almış t... ilinde ancak bir kaç ünitenin y...bileceği arsalar alınması ile ilk p... gecekondu problemi oldukça g...de olan bu ilde mesken problemi... nasıl çözümleneceği anlaşılmamaktadır.

... İmar ve İskân Bakanlığının ...nma plânının Meclisten çık... biçiminde oldukça hafifletilmiş ... olsa, arsa konusunda, lüks mes...lerin kısıtlanması konusunda ... kamu kaynaklı kredilerin yalnız ...yal meskenlere verilmesi konu...daki tedbirlerden herhangi biri ... üzerinde ciddi ve netice alıcı bir ...ma yaptığı şüphelidir. Bunun ..., dertleri belli olan gecekon... bölgeleriyle ilgili raporlar hazır ...makla bir şey elde edilemiyeceği ...ktır.

...2 yılı geçiş programında bü... ...ştırma ve ilgili tedbirlerin ta...ması gerektiği açık olarak be...ti. Oysa geçen yıl hiç bir ciddi ... alınmamış ve beş yıllık plânın ilk uygulama yılı 1963 de aynı noktadan, semeresi meçhul çalışmalara başlanmıştır.

1962 yılında tedbirler alınmaması yüzünden, mesken yatırımları sanılanın çok üstüne çıkmış, yatırımlar 1961 e göre yüzde 26 oranında arttığı halde, meydana getirilen üniteler sayısında ancak yüzde 11 artış olmuştur.

1962 de meskenler, yine lüks mesken olarak yapılmağa devam edilmiş, meselâ İstanbulda ortalama 129 M2, Ankarada 131 M2 gibi yurt koşulları ve imkânlarımızla bağdaşamayacak büyüklükte binalar yerine, sınırlı bir topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılmışlardır.

İmar ve İskân Bakanlığı, mesken problemini çözümlemek için hazırladığı sosyal mesken standardında yedi kişilik aile için 140 M2 gibi büyük rakamlar saptayarak devam etmektedir. Sosyal mesken standartları bütün dünyada 60-80 M2 arasında değişmektedir. Bakanlık ve bazı çevreler böyle bir sınırlandırmayı, mülkiyet hakkına tecavüz olarak kabul etmektedirler. Şehirlerde küçük meskenler yapılmasının, dinî inançlarımıza uygun gelmeyeceği görüşü de savunulmaktadır. Buna karşılık, gecekondularda bir odada kalan sekiz on kişi, köylerde hayvanları ile birlikte yatan kimseler için dinî inançlar söz konusu olmamaktadır.

Mesken ve gecekondu probleminin, Türkiyenin toprak düzeni içinde ve Mecliste temsil edilen zümreler yönünden, kolayca çözümlenmesi beklenemez. Mesken probleminin çözümlenmesi otomatik olarak toplum yararına işleyen bir düzen içinde mümkün olabileceğini kabul etmek gerekir.

Plânda belirtilen tedbirler alınsa da köklü reformlara gitmeden ve başlangıçta belirtilen dengesizlik ortadan kaldırılmadan, gecekondu sorunlarının çözümlenmesi mümkün değildir.

İŞLEYEN KAFALAR

Samim KOCAGÖZ

Geçenlerde bir arkadaşı uğurlamak için hava alanına gittik. Dönüşte bindiğimiz araba tam şehre girerken bozuldu. Talihimiz varmış, yirmi adım ötede bir tamirci bulduk. İte kaka arabayı dükkâna yanaştırdık. Oldukça genç gösteren bir delikanlı bizi karşıladı. İçimizden biri, «Ustan yok mu?» diye sordu. Delikanlı, bütün yüzüne dağılan bir gülümseme ile, «Usta karşınızda abi, benim» dedi. «Ya... bak bakalım şuna, işlemiyor» dedik, gözümüz tutmıyarak. Delikanlı yüzündeki gülümsemeyi yitirmedi. Marşa bastı, motora bir gözattı: «Motora benzin gitmiyor» dedi. Arkadaşlardan biri güldü: «Bu teşhis kolay teşhis, başka?» Karşılığını verdi. Delikanlı hep gülümseyerek, motora benzin götüren boruları yokladı. Sonra benzin otomatiğini kurcaladı, söktü. Bize döndü: «Asıl hastalık bulundu ağabeyler. Otomatik kolu aşınmış. Dökümcü yakın. Onbeş dakikada beslemesini yapar. Ben de on dakikada takarım. Buyurun siz, şu yandaki kahvede benden birer çay için.» Kahveye yürüdük. Bir arkadaş, «Doğrusu delikanlının (teşhisine) diyecek yok.. Memlekette böyle usta doktorlar oldukça sırtımız yere gelmez...» dedi. Sözlerinden anlaşılıyordu ki hâlâ tamirci gence inanmıyordu. Çayları içtik içmedik, delikanlı geldi: «Beyler arabanız hazır. Buyurun bir deneme yapalım..» dedi. Arabayla dolaştık, denedik. Zehir gibi olmuş. Borcumuz? Dedik delikanlıya. O hep gülümseyerek, «İkibuçuk lira dökümcü ustanın hakkı. Bu ufak bir işti, bana ne verirseniz verin.» dedi. Çok hoşuma gitti delikanlının bu kendine olan güveni. Bayağı gözlerim yaşardı. Kolay (teşhis) olabilirdi. Kolay tamir, olabilirdi ama, bu delikanlı zor işleri de başaracak güçteydi. Sordum:

«Hangi okulda öğrendin bu zanaatı?»

«İlkokuldan öteye okumadım.»

«Sanat okulu Teknik okul filân?»

«Yok abi, şu gördüğün bizim çırak gibi, altı yıl ustama tornavida, anahtar taşıdım. Sök, dediği yeri söktüm. Tak, dediği yeri taktım. Ara sıra da yanlış iş yapınca dayak yedim.»

«İyi usta olmuşsun!» diye delikanlıyı koltukladım. Gözlerinin içi güldü:

«Sağol abi: dükkânı yeni açtım. Her ne işiniz olursa buyurun.»

«Geliriz elbette. Hoşça kal, hayırlı işler.»

Çektik, yürüdük. Arkadaşlardan biri, «Barut gibi delikanlı,» dedi, «Baştan kendisine güvensizlik göstermekle haksızlık ettik...» Bir başka arkadaş, Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutkundan bir cümle söyledi:

(Türk Milleti zekidir!. Türk Milleti çalışkandır!)

«Ah...» dedim «Yeter ki eşit koşullar içinde Türk çocuklarına, gençlerine yetişme olanağını sağlıyalım...»

Köy Enstitülerinden yetişme olanağına kavuşan köy çocuklarından, hesap etmişler, tam ikiyüz dört tanesi şair, yazar olmuş. Hem de yirmi yıllık, yarıda kalan bir Köy Enstitüsü çalışması süresi içinde. Türkiye'de binlerce, okul görmeden yetişmiş nice nice çeşitli meslekten ustalar var. Bir o kadar da, ondan da fazla yetişme olanağına kavuşamamış gençler, kıyıda köşede atılmış kalmış. Bir de şehirlerde liseleri, üniversiteleri dolduran gençler var. Çoğu, takılıp takılıp kalıyor. Nedenine gelince, şehir olanaklarının sağladığı eşitsizlik ağır basıyor. Ömrü billâh hesaba aklı ermeyen kişiyi mühendis, memur yapmıya çalışıyoruz. Belki adam, iyi bir makinist olup kalacak. Bütün Türkiye ölçüsünde bütün gençlerimize kabiliyetlerinin kendilerini götürebileceği yere değin olanaklar sağlıyabiliyor muyuz? İlkokul dâvâsını kökünden hal ettikten sonra, Köy Enstitülerini, sanat okullarını, teknik liseleri yurt ölçüsünde çoğaltabiliyor muyuz? Bu işleri yapabilirsek, üniversitelere kavun gibi koklıya koklıya öğrenci alabiliriz. İlkokuldan, ta üniversiteye değin okullarımızda öğrencilere daima daha ileri gidebilme olanaklarını sağlamalıyız. Gi demeyen, gittiği yere kadar gelir.

Orada bir köy var uzakta

BADEMLER KÖYÜ

O köy bizim köyümüzdür

Kemal BİLBAŞAR

Bademler köyü, kırk bin köyümüzden biri. İzmirin Urla ilçesine bağlı, Seferihisar yolu üzerinde; 808 nüfuslu bir Alevi köyüdür. Zeytin, badem ağaçlarıyla kaplı, tepelerin ortasında; badem çiçekleri gibi beyaz, temiz bir görünüşü vardır. Kırkbin akranı içinde, badem ağacı gibi; *erkenden uyanmış,* çiçeğe durmuş bir köydür Bademler köyü. Ağası, hazır yiyicisi ol*mayan hepsi emeğiyle geçinen, gericiliği barındırmayan, okumamı*şı bulunmayan; üniversite bitirmiş üç gencinin çevresinde toplanarak *üç kooperatif,* bir tiyatro kuran, *Şaban adında bir dergi* yayınlayan bu küçük Alevi köyü 22 Mart 1963'te geleneksel Nevruz bayramını kutlarken de köylerine 4 K grup çalışmalarını getirmiş ve İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesine bağlı modern köy kitaplığını törenle açmıştır.

Aynı sosyal ortamdaki çevre Alevi köylerinde benzeri gelişmenin görülmemesinin nedenleri olmalıydı. Son açılış törenini fırsat bilerek yüzelli yaşındaki bu küçük köyün hayat hikâyesini yerinde inceledim. köylüye öncülük edenlerin yetişme şartlarını izledim. Gerek köyün hayat hikâyesini, gerekse oraya emeği geçen genç ülkücülerin yetişme şartlarını çok ilgi çekici ve öğretici buldum. Sosyal adaleti ülkü edinenlerin çalışmalarına ışık tutacağı, umutlarını ve gayretlerini arttıracağı düşüncesile, öğrendiklerimi Sosyal Adalet okuyucularına sunmayıkendime ödev bildim.

Geçen yüzyılın ortalarında Tanzimat idarecileri göçebe aşiretleri toprağa bağlanmaya zorladığı sırada Dadaoğlunun diyarından Torosların Türkmen alevi boylarından dört hayme halkı karşılarına çıkan zorluklardan yılmışlar:

— Gayri göçmekten usandık nola, bir de konalım bir yere demişler.

Salu Boğaz Pınarı derler bir yere gelmişler. Pınarın suyunu, otlak çevresini pek beğenmişler, konmaya karar vermişler.

Ulamış köyünden biri oradan geçiyormuş:

— Buraya konarsınız ama, dostlar, demiş, bu suyun arkası yoktur. Yazın susuz kalırsınız. Tâ karşıda iki bademler var ya, gidin oraya konun. Yukarsında akan pınarın suyu boldur hem de hiç kesilmez. Çevresi de havadardır.

Dört çadır *halkı* işte o *bademle*rin oraya konduklarından onlardan türeyen köye de Bademler adı verilmiş.

Yedi kuşak önce Bademlerde konan dört çadır halkı, küçük bir obaydı. Hayvan beslerler, tahtacılık yaparlardı. Toprağın değerini bilmezlerdi. Dört aileden birinin başkanı Molla *Mahmud'a:*

— Bir kilo kahve, bir kilo şeker al, bir de şu çıngıraklı katırı ver, şu ova senin olsun, işle; demişler. Molla Mahmud razı olmamış:

— *Dokunmayın* çıngıraklı katırıma, ovanız sizin olsun, demiş.

Bu tahtacı obaya az sonra Erzurumlu oğulları ile başka iki çadır halkı daha katılmışlar. Sekiz çadırdan meydana gelen bir topluluk olmuşlar. Bugünkü kuşaklar bu sekiz çadır halkından türemiştir. Köyde en kalabalık kuşak Molla Mahmut oğullarına *aittir. Nüfusun yüzde* kırkı onlardadır.

Köyün geçimi

Bademler köyünün ilk kuşakları hayvan beslerler, ağaç keserler, tekne oyarlar, tokmak kaşık yaparlar, tahta biçerlerdi. Daha *sonraları* etraftaki Rum çiftliklerinde işçi olarak ta *çalışırlardı. Bazan Türk* ağalarının tarlalarında da işçi olurlardı. Bu çalışmalar onlara yavaş yavaş toprağın değerini tanıtmıştır. Bununla birlikte köyün çevresinde hayvan otardıkları sahipsiz araziden başka toprakları yoktu. Bu topraklarsa çiftliklerde yapılan tarım çeşitlerinden hiç birine elverişli değildi.

İstiklâl Savaşından *sonra* Rumlardan kalan büyük çiftlikleri zaptedip toprak sahibi olabilirdik, diyorlar, lâkin, aman geri dönerler de başımıza dert açarlar diye korktuk, ellemedik.

Rumlardan kalan topraklara hükûmet Yunanistandan gelen göçmenleri yerleştirdi. Bademler köyü halkı bu kez de *onların yanında* çalışmaya başladı. Göçmenler çevreye tütün tarımını getirmişlerdi. *Bağları* sökiiyorlar, yerine tütün dikiyorlardı. Tütün tarımı çok emek isteyen bir işti. Bademler köyünde ise emekten başka servet yoktu. Tütüncülükte çalışma da onlara toprağı sevmede daha büyük bir etki yapmıştır.

Ağa bakkallar

Bademler köyünün toprağı olmadığından toprak ağası da yoktu. Herkes alın teriyle, hüneriyle, hayvanının verdiğiyle geçiniyordu. Ancak nasıl olmuşsa bir sıra köyde kendi aralarından üç bakkal türemişti. Bunlar zamanla palazlanmış, köyü haraca bağlamışlardı. Veresiye gaz, tuz, fasulye vermek yoluyla her biri köyün bir kısım halkını kendine kul etmişti. Tarla da işleyenler, borç yüzünden bakkal *adına çalışır olmuşlardı. Hiç bir* Bademlerli kendi adına iş tutamıyordu. Ya *Alican'ın tayfasındandılar* ya Deli Hüseyinin, ya Kıpır Mehmedin tayfasından. Çiftliklerde, köylerde toprak işçisine ihtiyacı olanlar olanlar bakkal ağalara baş vuruyorlardı.

— Bana otuz işçi ilâzım, Kıpır Memet, dediler mi Kıpır Memet hemen tayfasından olanlara haber salıyordu.

— *Ahmet, Hasan, Hüseyin,* çıkınızı hazırlayın, yarın filân çiftlikte çalışmaya gideceksiniz, diyordu.

— Gündeliği ne?

— Kaç gün çalışacağız? Diye sormak ne mümkün? Hele:

— *Gitmem, demek* kimin haddine? Bakkal ossaat veresiyeyi keser. Çoluk çocuk aç kalırlar. Artık köyü bırakıp gitmekten başka çare yoktur.

1930 larda köyün hali böyle yürekler acısıydı. Hiç kimse kendi başına tütün dikemiyor, borçtan göz açamıyor, bakkalla baş edemiyordu.

Bir öğretmen

Bademler köyünde açılan okula 1930 da Mustafa Anarat adında ülkücü bir öğretmen verildi. Mustafa Anarat Atatürkün devrim ordusu üyelerindendi. Toprak ağalığının, derebeylik nizamının yıldığı; gericiliğin, *cehaletin, sömürücülüğün* can düşmanı bellediği, karalamağa yeltendiği uyarıcı, yetiştirici, nurlandırıcı erlerden biri. Köy Enstitülerini kuranların amaç edindiklerini kendiliğinden sezinlemiş bir eğitici olarak, Bademler köyüne dört elle sarıldı. Okul çağındaki çocuklardan hiç birinin okul dışında kalmasına izin vermiyordu. Çocuğunu işine ortak, hayvanlarına çoban edenler, iyilikten anlamayanlara kanun deyen, ceza deyen Mustafa Anaratın karşısına çıkamadıklarından gece karanlığından faydalanmak, sopa *atarak onu yıldırmak* köyden kaçırmak yolunu tuttular. Ama Mustafa Anarat yılacak, olur olmaz kişilerden değildi. Dayandı. Çekişme uzun sürmedi. Okumanın gerekliliğini köylüye kabul ettirdi.

Mustafa Anarat 1932 de 372 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Tarım Kredi kooperatifleri kurulması kabul edilip müstahsile kredi verilmeğe başlanmasını fırsat bildi. Köylüyü bakkalların elinden kurtarmak için onlara Tarım Kredi Kooperatifi kurmalarını öğütledi.

Onun uyarıcılığı ile kısa zamanda *Kooperatif kuruldu, gelişti,* üye sayısı hızla arttı.

O yıllarda köyde *ilericilik,* uygarlık olarak ne yapılmışsa onun verdiği ilk hızla yapılmıştır. Şimdilerde kırk yaşında olup, Bademler köyünü idare edenler, kooperatifçiler, oyuncular hep onun yetiştirdiği kişilerdi.

Uzun bir süre Bademler köyünde kaldıktan sonra ülkücü öğretmen başka bir yere atandı. Lâkin onun yaktığı ateş, bazı bazı ters çabalarla söndürülmeğe çalışıldıysa da sönmedi, daha çok *harlandı.* 1950 de Bademler Köyü Tiyatrosu «Paydos» piyesini çevre ilçe ve *köylerinde başarıyla temsil* ettiği sıra, kadir bilir gençler ülkücü eski öğretmenlerini Urladaki temsile çağırmışlar. Kendi yetiştirdiği, şimdi birer delikanlı olan öğrencilerin oyundaki başarısı kendisini o kerte heyecanlandırmıştır ki sevincinden hüngür hüngür ağlayarak sahneye koşmuş, eski öğrencilerini kucaklamış:

— Dayak yedik ama, bu başarı hepsini unutturdu. *Şükür,* emeklerim boşuna gitmemiş. Gayri babalarınızı *bağışladım,* demiş.

Kooperatifler çağı

Bademler Tarım Kredi Kooperatifi yavaş yavaş köylüyü bakkal ağaları elinden kurtardı. 1940 dolaylarında hemen hemen tayfalarda çalışan köylü kalmadı. Borcu az faizle kooperatiften alabildiklerinden, köylüler veresiyeyi kestiler. Bakkaldan peşin alış veriş eder oldular.

Bademlerliler tütünde çalışa çalışa tongacılık sanatında da ileri gitmişlerdi. *Bölgede* bütün baskı işlerini en iyi yapanlar, en iyi tütün işleyenler onlardı. Seferihisar ilçe ve köylerinde otuz kırk Bademlerli tongacı çalışıyordu. Ekim, Kasım gibi işlerin tavsadığı aylarda tongacılıktan iyi para kazanıyorlardı. Kendi köyleriyle birlikte çevrede 300 bin kilo tütün basıyorlardı. Bu sayede köye yıl-

(Devamı var)

«Bizim köyün ne olduğunu., Bilginler, artistler değil samimi hareket eden ve onun içinde ter döken kahramanlar anlatacaktır.»

«Türk köyü şayet, bazı aydınların dediği gibi kötürümse bunların nasıl yapılacaklarını öğreten kahramanlardan mahrum kaldığı için kötürümdür. Köy, *her sahada çalışacak kuvvette kahramana muhtaç.* O, bu kahramanları içinden yetiştirmek zorundadır.»

«Bütün felâketlere katlanarak, ıstırabı zehir gibi yutarak çalışan ve başlarının üstünde şereflerle örtülü birer taç taşıyan bu kahramanlar bir gün köyü dile getirecekler ve cemiyetlerini bulacaklardır.»

Canlandırılacak Köy — 1939 İsmail Hakkı TONGUÇ

Bademler İlkokulu'nda bir ders

HANGİSİ ÖNDE GELMELİ?...

Tahir ÖZTÜRK

Türkiye Yapı İşçileri Federasyonu Genel Başkanı Tahir Öztürk, sendikacılık alanında yeni bir ses getiren, memur anlayışlı sendikacılığı bir yana bırakmış sayılı sendikacılardan biri. Tahir Öztürk yapı işçilerinin hak, hürriyet ve menfaatlarını savunmak için meydana atılmış gerçek bir işçi lideri. Yorulmak ve yılmak bilmez çalışması ile işçiler arasında sevilen ve sayılan bir sendikacı olan Tahir Öztürk, ayni zamanda güçlü bir hatiptir. Sosyal Adalet'in yazı kurulunda bulunan değerli sendikacının ilk yazısı;

Belki yarın, belki yarından da yakın...

Çok sabır ettik ama işte o da geldi çattı. Hak hak diye çiğneyi çiğneyi, ne kendimizde, ne de parlamento üyelerinde huzur bıraktık. Tecrübe ede ede de bir şeyler öğrenmiş olduk.

Sıra sıra derken o da gelip çattı. İnşallah bu günlerde huzura zarar verecek bir şey çıkmaz da, bizim de kanunlar çıkar kurtulur.

Plân, pilâv da karıştı işin içine amma, hangisinin önde hangisinin arkasında geldiği kestirilemedi. Birbirine karışınca da karıştırmaca oynandığı, *söylenecek, çelme takılacak oyun*culuk için plân'ın başharfi ile bağdaştığı için pilâv'ın öne çıktığı, keşfin çok önemli olduğu dünyaca da kabul ve keşfediciler tebrike şayan görülmedi değil..

Sözümüze gelecektik; büyük meselelerin yanında bizim doğacaklarımızı kim düşünür demeyin, yarından yakın oldu amma güç olmadı. Beklemekte, sabırda keramet varmış. Günü değildi, eşikten uzanıp selâmını yolladı.

Biz köyde dinî bayram günleri namazı t kip eden bayramlaşmalarda büyüklerin elini öperken onlar da «Allah tekrarına kavuştursun, çok bayramlar gör» diye bizlere hayır dua okurlardı. Şimdi o hatırıma geldi. Tekrarını yapmıyoruz, yeni başlayacağız amma, korkuyorum bize verilecek hakların hazırlandığı gibi kabulünü tasdik ederlerse «tekrarına kavuşmuş çok bayramlar görmüş» olacağız.

TEŞKİLÂTLANMA HÜRRİYETİ OLMADAN ...

Devlet kurulmadan yasalar konmayacağı gibi, teşkilatlanma hürriyeti olmadan kollektif akit ve grev olabilir mi bilmem. Bana kalırsa, evvelâ teşkilât hürriyeti olacak, arkasından o teşkilâtı yaratanların düzeni..

Denecek ki; hürriyet hürriyettir. Kollektif akit ve grev hürriyeti bir defa verilsin de, sendikalar muhtariyeti önemli değil.. Hayır bence, evvelâ sendikalaşma hürriyeti, muhtariyeti... ve müdahaleden uzak olmadıkça ötekileri hangi dayanağa yaslayacağız. Yeni hazırlanmış olan sendikalar kanununu tümü ile kabul etsek dahi en altında «Cemiyetler Kanunun filânca maddesi şu şekilde değiştirilmiştir» deniyor. Aklımda kaldığına göre «Ammenin filân, fişmekânı da olsa, savcı veya mahallin mülkiye âmirliğinin yazılı müsadesi olmadan sendika merkezlerine polis ve jandarma giremez» deniyor. Yazılı olursa *tabiî girecek. Yarın her savcı bir sen*dikanın grev yapmasını amme meselesi yapar da, tam hazırlık gününde sendikaya polisin veya jandarmanın girmesini ister ve evrakını torbaya soktuğu gibi sendikanın faaliyetine mâni olursa ne olacak? Savcının yapmadığını kabul edelim ama bir nahiyede kurulmuş veya bir köyde olan sendika merkez veya şübesi düşünüldüğü takdirde, mahallin en yüksek idare âmiri bir emir verir de, bu yola gidilirse, nerede kaldı senin sendikan, nerede kaldı senin grev hürriyetin?

SENDİKALAR MUHTARİYETİ OLMADAN

İnsanın kafası olmaz ise gövde ne kadar kuvvetli ve hareketli olursa olsun, en cılız ve kafası olan biraz da düşünebilen insanı mağlûp edebilir mi? O gövde rasgele, yere çarpa çarpa sonunda ne olur? İşte sendikalar muhtariyeti olmadan ve yeni getirilen, önde berrak berrak akarken sonunda birden bulanıveren ve evvelki suyu da berbat eden bir kaynak gibi hazırlanmış ve çıkması muhtemel olan sendikalar kanunu ile işçi haklarının alınması, hürriyetlerinin kullanılmasına inanılıyorsa, beyhude...

Benim anladığıma göre, Anayasanın 46. ncı maddesinde «İşçiler ve işverenler daha evvel haber vermek sizin sendikalar kurabilirler» ancak memurların kuracakları sendikalar bir kanunla tanzim olunur» der. Burada memurların kuracakları sendikaların bir kanunla tanzim edileceğine dair hüküm varken acaba neden işçi ve işverenlerin kuracakları sendikalar için «bir kanunla tanzim edilir» hükmünü koymamıştır? Yeni hazırlanmış olan sendikalar kanununa anayasa ruhuna aykırı hükümler vazedilmiştir. Anayasaya aykırı her hareket ve düşünce suç ve karşılığı ceza olduğuna göre, biz kendi kendimizi idare etmekten âciz kişiler olarak gösterilmekteyiz. Bir taraftan şuurlu Türk işçisi diye nutuklar yağma giderken, diğer taraftan demirbaşımıza kadar, kasadaki paramıza kadar bizi kontrola tâbi tutarlar, anlaşılamaz olan bir muamma.

Bir sendika lideri grevi yaparken muvaffak olamıyacaksa grevden mâdur olacak işçi o lidere gereğini yapmakta âciz olmasa gerektir. Çünkü, Şuurlu olduğuna dair herkes çıkıp karşısında nutuk çekiyor. Bir de dön geriye ondan şüphe et. Oldu mu şimdi ya!..

Eski Sendikalar Kanununun yeni varda? Hiç olmazsa eki vardı, kökü vardı. Tekrarına ne lüzum vardı sanki. Bu memlekette sendikalar kanunlara karşıt hareketler yaparlarsa, Türk ulusunu temsil eden Türk hakimi yok muydu sanki de, araya idare âmirini, vekâlet araştırmalarını, zorunluklarını sokuyoruz.

Ben belki çok kötümserim. Amma katiyen öyle olmadığına inanın. Kanunların iyi niyetle tatbik edileceğine emin olsak dahi geçmişi unutabilir miyiz? Kanunda açıklık olmasını herkes niye istor. Herkes ister ki; lâstikli olup da istenildiği tarafa çekilerek tatbik edilmesin. Bir de gel sen, baş kurulmadan gövdenin idare edilmesindeki noksanlıkları ortaya at. Olur mu böyle?

Ben onun için bu yazımda sırf sendikalar muhtariyeti üzerinde durdum. Çünkü o silâh ve selâhiyetle ötekilerini tatbik edeceğiz.

Ben dilerim ki Allahdan, milletin vekilleri olanlar, millet adına, işçi adına en düzenli bir sendikalar kanununu savunsun ve çıkarsınlar. Hiç bir şekilde Kavel olayım, hiç kimse bir Kavel olayı yapıp ta işler gümbürtüye gitmez.

AÇLIĞIMIZ VE YAPILAN HAKSIZLIKLARA....

Bana işçi arkadaşlarım sorar: «Başkan bu sene işler nasıl olacak, yine geçmiş yıllar gibi işsizlik ve perişanlık çekecek miyiz?» Ben de: «Yok mecliste kanunlar var» eğer bir çıkarsa işler yolunda gidecektir» diye cevaplandırdığım da «Yahu başkan kanunlar karın doyuruyor mu? Bugüne kadar çıktı, çıkacak, çıkıyor dendi Dendi de ne oldu? Bizim esas dertlerimizle, açlığımız ve yapılan haksızlıklara ne derece eğilindiğini bilmiyor musun?» derler. Ben de: «Tamam işte arkadaşlarım, deyip duranların sonunu da gözlüyoruz, eğer hakikaten bizim için, memleketimizin faydası, işçinin iyi günler görmesi için esaslı kanunları çıkarırlarsa, inanın ki bundan sonra bizimle yakından ilgilenecekler dir, demektir. Korkma ondan sonra, plân da tatbik edilir, arkadan pilâv da gelir, sen de kişiliğine sahip olursun» derim.

Şu sözlerim kötü mü yani? Bunlarda bir haksızlığım varsa Allahını seven bana hücum etsin!..

YABANCI BİR SENDİKACI GÖZÜYLE...

Uluslararası Yapı - İş Federasyonu Başkanı Arne Hagen geçen hafta Atina'dan Ankaraya geldi. Yapı - İş Federasyonu yöneticileriyle görüştü. Arne Hagen Norveçli, çocukluğundanberi Norveç İşçi Partisinde çalışmış, önce çocuklar kolunda, sonunda da Parti Yönetim Kurulunda görev almış. Norveç Yapı - İşçileri Sendikası Oslo Merkez Şubesi Başkanı, sonra İkinci Dünya Savasında Yapı - İş sendikasının çıkardığı gizli gazetenin Yazı İşleri Müdürü... Yakalanıyor, Nazi toplama kampında kalıyor bir süre. Kamptan dönüşte yine kolları sıvıyor, gazetenin başına geçiyor. Sendikanın Eğitim Müdürlüğünü, başkan yardımcılığını yapıyor. Norveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu sekretaryasına üye seçiliyor, aynı zamanda İşçi Partisinin konsey üyesi. Arne Hagen 1951 den bu yana da Uluslararası Yapı İşçileri Federasyonu Genel Sekreteri. Bu yaşlı sendikacıyla Türkiye üzerine konuştuk biraz. Önce Thalmeyer ve Morrison olaylarının dünyadaki yankılarını anlattı.

— Thalmeyer olayına çok üzüldük. Çalışmasında hiç bir kusur yok. Şunu unutmayın, Thalmeyer zorla yollanmadı buraya. Türk sendikacılarının isteği üzerine geldi. Sendikaların zayıf olduğu yerlerde böyle direnmelere alışığız. Memleketiniz için bütün ümit yeni çıkacak sendikalar kanununun sendikaların tam bir hürriyet içinde kurulmasına imkân vermesi. Sendika hürriyeti olmadan memleket gelişemez. İşçiler ancak hürriyet içinde çalışır. Demokrasiye her yerden çok sendikalarda ihtiyaç var. Temel sendikalar.

Şurasını da belirtmek isterim. İşçi Partisinin güçlü olduğu memleketlerde sendikalar da güçlü oluyor. Türkiye'de bir işçi basını olmaması da çok önemli. Hür basının işçi hareketlerinde çok önemi var. Halk oyu işçilerden yana çevrilirse çok iyi sonuçlar alınır. Biz Türkiye'de Thalmeyer ve Morrison olaylarında basının çok olumlu davrandığını gördük. Bu yayınların etkisi iyi oldu. İşçi hareketlerine geniş yer veren ÖNCÜ gazetesinin kapanması çok üzücü.

— Türkiyede Yapı - İşçilerinin işçi hareketlerinde bir öncülüğü oldu. Geçen yıl işsiz kalan yapı - işçilerinin Meclise yürümesi, Ereğli'de işçileriyle anlaşma imzalamayan Morrison şirketini protesto amacıyla yapılan miting işçi hareketinin gelişmesini etkileyen olaylar olarak geçti tarihimize.

— Doğru, yurdun her tarafındaki fakir yapı - işçilerinin kendi paralarıyla Ereğliye gitmesi, toplanması rasgele bir olay değil. Böyle bir mitingi daha teşkilâtlı kurumlar bile düzenliyemiyor. Yalnız öncülükte bir genelleştirme yapmak güç. Yapı işçilerinin özelliği şu bence: Fabrika işçileri gibi bir yere bağlı değiller. Yapı işçileri çok gezer. Sefaleti daha iyi görür, İşçilerin dertlerini daha iyi gözlerler. Aradaki farkı daha iyi ölçerler. Devrimden bu yana Yapı - İşin aldığı yolla gurur duyuyoruz...

Yapı işçileri şehirle köy arasında da bir köprü kurar çok zaman. Bunun için işçinin eğitimi, uyarılması da çok önemli bir mesele. Biz Federasyon olarak bu köprüyü geri memleketlerle ileri memleketler arasında kurmak istiyor. Yapı - İşe ekonomik durumumuza göre yardım ediyoruz. Thalmeyer olayı üzerinde hükûmetinizden hiç bir sorumuza cevap almadık. Ama Yapı - İşe yardıma devam ediyoruz. Hükûmetin ve başka kişilerin verdiği yanlış bir kararın cezasını niçin işçiler çeksin. Burada önemli bir nokta daha var. Hükûmet bu konularda bazı kaynaklardan bilgi almak zorunda. Acaba bu kaynaklar ne dereceye kadar doğru bilgi veriyor? Bu çok önemli bir mesele.

ANAYASAMIZ TOPRAK AĞALIĞINA KARŞIDIR

Erdoğan BAŞAR

Anayasa toprak mülkiyetini mülkiyete ait genel kural içinde fakat değişik esaslar ve ölçülerle ele alıyor. Bu farklar toprağın sınırlı —artmayan ve genişlemeyen— bir istihsal unsuru olmasından, fedoal kalıntıların ve ağaların elinde ekonomik, sosyal ve politik bir baskı ve nüfuz kaynağı teşkil etmesinden ve nihayet bugüne kadar âdil bir dağıtım görmemiş bulunmasından ileri gelmektedir.

Toplumumuzun bu gerçeklerine eğilen Anayasa bir çözüm yolu bulmağa çalışmış ve yeni ve değişik bir toprak nizamının temel ilkelerini getirmiştir.

Anayasanın herkesin mülkiyet hakkı sahibi olduğunu kabul eden 36 ncı maddesi, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabileceğini belirtmiştir. Bu madde herkesin mülk sahibi olmasını değil, fakat mülk sahibi olanların bu haklarının tanınmasını sağlamaktadır.

Aynı Anayasanın 37. nci maddesi ise toprak mülkiyeti hakkını bizzat sınırlandırmış, bu işi bir özel kanuna bırakmamıştır. Bu sınırlandırma maddenin ilk fıkrasında kendini göstermektedir: «Devlet toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır.» Devlete yüklenen ve ihtiyari olmayan, mutlak bir emir niteliğini taşıyan bu tedbir alma ödevi, toprak mülkiyetine, daha doğrusu büyük toprak mülkiyetine Anayasa ile konmuş kayıtlardır.

DEVLETİN GÖREVİ

Toprak mülkiyeti konusunda Devlet'in almakla mükellef tutulduğu tedbirler şu iki amaçla alınacaktır:

1. *Toprağın verimli olarak işletilmesini sağlamak;*

2. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak;

Toprak mülkiyeti hakkı devletin bu iki amaçla tedbir almak vazifesiyle birlikte vardır. Bu vazife ve bu vazifenin yerine getirilmesi mecburiyetinden doğan kayıtlar dışında toprak mülkiyeti düşünülemez. Mülkiyetin konusunu teşkil eden diğer istihsal alanlarında sınırlandırmaları kanuna bırakan Anayasa bu meseleye bizzat el koymak, kayıtlamaları bizzat yapmakla toprak mülkiyeti meselesine verdiği özel önemi belirtmiştir.

Mülk sahibi olanların mülkiyet hakkını Anayasa teminatı altına alan 36. ncı maddeye mukabil 37. nci madde bu suretle «bütün çiftçilerin yeteri kadar toprak sahibi olmak» hakkını koymuş bulunmaktadır.

Başka bir deyişle, toprak mülkiyeti hakkını tanıyan Anayasa bu hakkı bütün çiftçilerin yeteri kadar toprak sahibi olmak hakkı ve Devletin bunu sağlamak amacıyla tedbirler almak vazifesiyle sınırlandırmıştır.

ANAYASAYA AYKIRI MÜLKİYET

Demek ki, yurdumuzda topraksız ve toprağı yeter olmayan çiftçi bulundukça elinde fazla toprak bulunanların bu mülkiyeti Anayasaya aykırıdır; sırf bu bakımdan dahi, gayri meşrudur. Anayasa hükmü yerine getirilmedikçe büyük toprak sahipleri, topraksız ve yeteri kadar toprağı olmayan çiftçilerin mülkiyet haklarının «gâsıbı» durumunda kalacaklardır.

Anayasanın aynı 37. nci maddesinin ikinci fıkrasında «Kanun bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir» demekte, bu suretle en fazla toprak genişliğini tayin etme işi bir zorunluluk olmaktan çıkmış görünmektedir. Buna dayanarak Anayasanın toprak genişliğini tayin etmediği, bu işi özel kanuna bıraktığı, şu halde büyük toprak mülkiyetinin Anayasaya aykırı olmadığı ileri sürülebilir. Bu düşünceyi ele almadan önce memleketteki tarım arazisinin genişliği ve topraktan geçinen aile sayısı gözden geçirilmelidir

GERÇEKLER AÇISINDA

Yurdumuzda ekilebilir toprak 250 milyon dönümdür. Çiftçi ailesi sayısı ise 2 milyon 541 bindir. Bir an için bütün ekilebilir toprağı bütün çiftçilere eşit olarak paylaştırdığımızı farzedelim. Çiftçi ailesi başına 98.4 dönüm düşecektir. Bu bir faraziye, bir tecrittir Fakat bu tarz düşünüşü devam ettirir ve bu ortalamanın sağlıyacağı ortalama geliri araştırırsak, toprağın dinlendirilmeden devamlı bir şekilde işlendiğini de kabul etmek şartile adam başına ortalama 1250 lira civarında bir yıllık gelir sağlanalacağını kabul edebiliriz. Gerçekte ise, çiftçi ailelerinin % 30'u 18 dönüm, % 32'si 35 dönüm, % 14'ü 62 dönüm toprağa malik bulunmaktadır. Yani çiftçi ailelerinin % 76'sının malik olduğu ortalama toprak genişliği 39 dönüm tutmaktadır. Gene toprağın dinlendirilmeden işlendiğini ve aynı verimi verdiğini kabul edersek adam başına yıllık gelir rakamı 450—500 lira arasına iner. Bu rakamların çağdaş uygarlığa uygun, vatandaş ve insan haysiyetine yaraşır bir yaşama temin edemiyeceği ise bes bellidir.

BİR ÇELİŞME Mİ?

Bu faraziyede tecrit ve ortalamaların, ortaya çıkardığı maddi bir gerçek vardır: Ekilebilir toprağın genişliği ve tarım alanında yaşamağa mecbur olan nüfus, 98.4 dönümden fazla toprak genişliğini mümkün kılmayacak ölçüdedir. Yani ekilebilir toprağın sınırlılığı ve tarımsal nüfus sayısı karşısında Devlet, çiftçiye toprak sağla*mak vazifesini yerine getirebilmek için* toprak mülkiyetinin en fazla genişliğini göstermek ve bu ölçüyü de hayli dar tutmak zorundadır.

Denilmektedir ki, Devletin gene 37. nci madde gereğince almağa mecbur olduğu tedbirlerin amaçlarından biri de toprağın verimli olarak işletilmesini sağlamaktır. Toprağın küçük parçalara bölünmesi ise çağdaş tarım tekniğinden faydalanılmasını ve rasyonel işletmelerin kurulmasını önler. Verimi arttırma amacı ile tedbirler alma ödevi de Devlete Anayasa ile yükletildiğine göre, bu ödev ile topraksız ve toprağı yeter ölçüde olmayan çiftçiyi topraklandırma ödevi çelişme halindedir.

Ekonomik bakımdan doğru olan bu itirazı ortadan kaldıracak hukuki esas Anayasada mevcuttur

DEVLETİN İKİNCİ GÖREVİ

Küçük toprak işletmelerinin çağdaş tarım tekniğinden yoksun kalacakları ve rasyonel bir işletmenin uygulanmasına imkân sağlamıyacakları doğru olmakla beraber, büyük tarım işletmelerinin muhakkak bir tek kişinin, bir tek ailenin veya ticari gayeli bir ortaklığın elinde olmasını gerektiren bir ekonomik zorunluluk yoktur. Ayrı ayrı küçük toprak sahiplerinin bir araya gelmesi ile kurulacak ve bölgenin özelliklerine göre büyüklükleri değişebilecek Zirai İstihsal Kooperatifleri, ekonomik icapları karşılamak bakımından, büyük toprak sahiplerinin tarım işletmelerinden hatta üstün olacaktır. Ağaların elindeki büyük toprakların işletmesi ağa soyundan gelmekten ve vatandaşını insafsızca sömürmekten çekinmemekten başka meziyeti olmayan, çağdaş niteliklerden yoksun bir takım unsurların elindedir. Zirai İstihsal Kooperatifleriyse Devletin teknik ve idari rehberliğinden, mali desteklemesinden ve yardımından ve diğer kolaylıklarından faydalanabileceklerdir. Zira, Anayasanın 51 inci maddesi gereğince, «Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlıyacak tedbirler alır.» Devletin bu ödevinin konusu genel olarak kooperatiflerdir. Gelişmesi için tedbirler alınacak kooperatifçiliğin kapsamına istihsal kooperatifleri de girer, tarım kooperatifleri de.

ANAYASANIN YENİLİĞİ

Anayasanın yenilik teşkil eden bu hükümleri, başlangıç kısmında belirtilen sosyal adalet ilkesi ve 41. inci maddenin «İktisadi ve sosyal hayat, adâlete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.» hükmü ile birlikte düşünülmelidir. Bu takdirde Anayasanın getirdiği yeni toprak düzeninin temel ilkeleri tesbit olunmuş sayılabilir.

Gerçekten, bu açıklanan ve birbirini tamamlayan hükümlere göre:

1. Anayasa nizamı, hangi çeşit olursa olsun, —devletinki dışında— büyük toprak mülkiyetine yer vermemektedir.

2. Topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çiftçinin yeteri kadar toprağa kavuşturulmasını, büyük toprak sahiplerinin mevcut mülkiyet hakkının korunmasından daha önemli saymaktadır.

3. Topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çiftçi aileleri toprağa kavuşturulmadıkça, Anayasa nizamı gerçekleşmiş olmayacaktır.

Not: Bu yazıda sık sık geçen «büyük toprak» deyimi 1945 tarihli Kanundaki anlamda değildir.

İKİ ALİ

Talip APAYDIN

Çalıştığım köy bir emirle kaza olmuştu. Bana da Milli Eğitim Memurusun dediler. İşime yeni bir iş daha eklendi; dairelere imtihanla memur, hademe filân alıyorduk Ali'nin birisini o zaman tanıdım. Dağ köylerinden birisinden inmişti. Ufak tefek, ama çakı gibi bir çocuktu. Askerliğini yeni bitirmişti. Bir hazıroluşu, bir dönüşü vardı. İçinde makine mi kurulu diye düşündürüyordu adamı Hademe olmak istiyordu. Bundan iyisini bulamazdık. Okuma yazmayı kendi kendine öğrenmişti. Askerlikte tarih coğrafya, yurtbilgisi ne duyduysa öğrenmişti. Eline kitapları ver, bir hafta sonra beşinci sınıf imtihanlarına *da girebilirdi. Öyle atılışlara hazır bir görünüşü vardı.*

İmtihan kurulundaki öbür Ali kımıldandı;

— Bunu bizim daireye verin, dedi.

İl merkezinden buraya yollamışlardı. Memurdu. İriyarı, ablak yüzlü, uykulu bir adamdı. Akşam oldu mu içecek bir yer arıyordu. İçince de «rahmetli peder bey..» diye anlatmıya başlardı. Babası nüfus müdürüymüş. Bunu da okutmak, adam etmek için çok zorlamış ama, orayı bitirmiş mi bitirmemiş mi, oralarda kalmış işte. Gene de memur olmuş ha!

Sabah dokuzda kalkar, kös kös daireye gelir. Masaya oturunca ilk işi kahve ısmarlar. Sigarasını ağızlığına takar, ağır ağır, içine çeke çeke içer. Ablak yüzünde bir rahatlık, bir kendini koyuvermişlik. Bakarken bakarken sizin de uykunuz gelir. Herbir yerinden tenbellik akar. Daireye işi düşen olurse, evrakı alır eline, düşünür düşünür, alnını kaşır, ne edeceğini kestiremez.

— Hele sen bugün git yarın gel bakalım, der. Şimdi olmaz bu.

Hiç bir iş zamanında bitmez.

Biz Hademe Ali'yi bu memur Ali'nin yanına verdik. İlk günlerde iyi gitti. *Dairenin işi hemen yola giriverdi. Gel git süpür* temizle işleri Hademe Ali'ye yeter mi, evrak kaydet, dosyayı alıver, şunun numarasını bul, derken yavaş yavaş büronun işini ele aldı. Paydos zamanlarında daktilo makinesi kullanmayı öğrendi. Çok geçmedi Hademe Ali Memur Ali'nin bütün işini kavradı. O olsa da olmasa da büro yürüyordu artık. Memur Ali tam rahata kavuşmuştu. Masanın başına oturup kahve içmekten, akşamı beklemekten başka işi yoktu. Hele kaymakam olmadığı günler evden bile çıkmazdı. Öbür dairelere gezmeğe gider, akşama kadar gevezelik eder, zaman öldürürdü.

Ne zaman ki kazaya işine titiz bir kaymakam geldi, Memur Ali'nin düzeni bozuldu. Filânca iş ne oldu diye sorunca Memur Ali cevap veremiyor, hademe Ali cevap veriyordu. Bu bir, iki... Kaymakam «bana bakın, isterseniz işlerinizi değiştirelim, bundan sonra memur Ali Bey hademe Ali Efendinin, işini yapsın, Hademe Ali Efendi de Memur Ali Beyin işine baksın, var mısınız? deyince suyun dibi göründü.

Bu konu yıllardır düşündürür durur beni,

Türkiye'de kimler nasıl okuyor, nasıl masaların başını tutuyor, kimler neden okuyamıyor, neden hademe kalıyor, çiftçi oluyor, çoban oluyor, işçi ve ırgat olarak ciğeri beş para etmezlerin kapısına kul köle oluyor.. Her şey gözlerimizin önünde işte.

Sosyal adalet, eğitimde de sosyal adalet! O zaman niceleri, niceleri asıl yerlerini bulacak. Filler pire olacak, pireler deve olacak!

AMERİKA-SOVYET MÜNASEBETLERİ

Ali İhsan BARLAS

Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerde, kim ne derse desin, bir gevşeme vardır ve bu gevşeme, gene kim ne derse desin, iyi bir belirtidir, açıkçası hayra alâmettir.

Resmen bildirildiğine göre, Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği, meteoroloji sahasında, peyk programı konusunda anlaşmaya varmışlardır.

İki taraf, geçen Haziran ayında Cenevre'de «Uzayda işbirliği» yapılması konusunda bir esas anlaşmaya varmışlar ve teferruatla ilgili meseleleri görüşmek üzere Roma'da ortak toplantılar yapmayı kararlaştırmışlardı. Bu toplantılar yapılmış ve müsbet sonuçlara varmış, iki taraf uzay araştırması konusunda meteorolojik bilgileri ortaklaşa kullanmağa karar vermişlerdir.

Bu görüşmelerde Amerikan Heyetine başkanlık eden Jugh—Dryden, tertip ettiği basın toplantısında, Jodrell Bank Rasathanesi'nin Sovyetler Birliği ve Birleşik Amerika tarafından müştereken suni peyklerin gönderecegi bilgileri zaptetmek üzere kullanılacağını söylemiştir. Roma görüşmelerinde, Sovyet heyetine başkanlık etmiş olan Sovyet İlimler Akademisi üyesi Anatoli Blagonravof da, Jodrell Bank istasyonu'nu müştereken kullanmak üzere «Özel bir anlaşma» yapıldığını açıklamıştır.

Bu haberler karşısında, üzerinde durulacak nokta şudur:

Amerika ile Sovyetler Birliği «asla anlaşmaz» değillerdir. Anlaşabilecekleri noktalar da vardır. Bunlar, bugün belki, uzay kadar uzak konulara taallûk ediyor, fakat yarın arza da şâmil olabilir.

İşte bir haber: Amerikan resmî çevrelerinden bildirildiğine göre geçen hafta salı gününden itibaren Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasında Vaşington'da Berlin için yeni görüşmeler başlayacaktır. Görüşmelerde, Birleşik Amerika'yı Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Sovyetler Birliğini Vaşington Büyükelçisi Anatol Dobrinin temsil edeceklerdir. Amerikan resmî şahsiyetleri, Berlin konusunda yapılan son Sovyet açıklamalarına dayanarak Berlin Meselesinde Sovyetlerin tutumunda bir değişiklik olduğuna ihtimal vermediklerini, yeni müzakerelerin bir ilerleme sağlamayacağını kaydetmektedirler. Bir müzakerenin başlamasından önce ortaya atılan bu karamsarlığı yersiz bulduğumuzu saklamayacağız. Sovyetler Birliği bir «anlaşma»yı arzu etmeseydi, böyle bir müzakereye girişemezdi. Bugün, yarın, er veya geç, Vaşington ile Moskova anlaşacaklardır. Yahut dünya ve insanların binlerce yılda elde ettikleri medeniyet mahvolacaktır. Buna kimse razı olmaz.

Şimdi önemli bir haber kaydedelim: Londra'da İngiliz İşçi Partisi Merkezi'nden resmen bildirildiğine göre, partinin yeni lideri Mr. Harold Wilson, Haziran ayı başında Sovyetler Birliği'ne on gün sürecek resmî bir ziyaret yapacak ve Sovyetler Birliği Başbakanı Bay Nikita Sergiyeviç Hruşçov tarafından kabul edilecektir. Bu ziyaret, Mr. Harold Wilson'un Birleşik Amerika'ya yapacağı ziyaretten takriben iki ay sonra vuku bulacaktır.

Hatıra pek âlâ gelebilir ki, İngiliz muhalefet liderinin Vaşington'da Başkan Kennedy ve Moskova'da Başbakan Hruşçov ile yapacağı görüşmeler, Sovyet — Amerikan münasebetleriyle ilgili olsun ve Doğu — Batı münasebetlerinde tesirleri bulunsun.

Amerika - Sovyet münasebetleri bahsinde en önemli haber, yarı resmî bir Fransız askeri dergisinin «Türkiye, İtalya ve İngiltere'deki jübiter füzelerinin geri alınması sonucu» olduğuna dair verdiği haberdir. Küba buhranında Sovyetler Birliği, Küba'daki üslerin sökülmesi hakkındaki Amerikan talebini kabul ettiği zaman müşahitler bunun bir taviz olduğuna kanidiler. Bu üslerin kaldırılacağı hakkındaki Amerikan resmî tebliği bu kanaatleri doğrulamıştı.

Amerikan - Sovyet münasebetleri zorlamalar ve zorlaşmalarla değil, anlaşmalarla düzenlenebilir. Sovyetler Birliğinin «hayati önem» verdiği böyle bir konuda anlaşma olmuşsa Başkan Kennedy ve Başbakan Hruşçov insanlığın takdir ve tebrikine hak kazanmışlar demek çok doğru olur.

FRANSA

Grevler birinci ayı tamamladı

De Gaulle maden işçilerine karşı bir «Kuvvet gösterisi»i yapma yolunu seçti.

Mart'ın birinci günü başlıyan madenciler grevi birinci ayını tamamladı. Sendikacıların iyi niyetlerine ve bir uzlaşma yolu bulmak için gösterdikleri gayretlere rağmen; patronların devlete güvenen sorumsuz tutumu ve De Gaulle'ün düşman karşısında bir general tavrını takınması grevin devamına sebeplik etti.

Fransız işçisinin genel seviyesine kavuşmak için ücretlerinin yüzde 11 artmasını, 48 saatlik iş haftasının uygulanmasını ve yılda dört hafta ücretli tatilin yapılmasını isteyen madenciler; görüşme masalarında büyük bir anlayış göstererek istedikleri zammı yüzde sekize kadar düşürmüşlerdi. Bu anlayışa bir karşı anlayışla cevap vermek yerinde De Gaulle, madenlere el koyma kanununu çekinmeden imzalamıştı. Yalnız grevcileri değil bütün Fransız işçisini kızdıran bu hareket durumu büsbütün çıkmaza atmıştı. De Gaulle'ün bu hatası ile Fransız kamu oyunu bütünüyle kendi taraflarına kazanan madenciler, madenleri işgale gelen jandarmalara karşı koymak kararı ile kuyuların başından ayrılmamıştı. Madencilerin «grev hakkını koruma grevi» şekline dökülen hareketi bütün Fransaya yayılmış ve sempati grevleri birbirini izlemişti.

Madencilerin kararlı görünmelerine rağmen bütün madenlerde işlerin birden durdurulması, birleştikleri halde, sendika kasalarını gün geçtikçe güç duruma sokmağa başlamıştı. De Gaulle'ün ve patronların ellerini uğuşturarak bekledikleri «parasızlıktan pes etme» gününü geciktirmek ve hattâ imkânsız hale sokmak için Fransanın bütün sendikaları, demokratik kuvvetleri harekete geçti. Her tarafta kurulan «madencilerle dayanışma komiteleri» ev ev dolaşarak grevcilere yardım toplamağa başladı. Bunun yanısıra maden bölgesinin yakınlarındaki şehirlere inen madenciler ellerinde kumbaralar para toplama kampanyasına bizzat katılmışlardır.

Fransız gazeteleri, başında madenci miğferi elinde kumbara kapı kapı dolaşan küçük çocuk resimleriyle dolu. Bunlar grevci babalarının hak savaşına, insanca yaşama savaşına o yaşta katılan madencilerin çocukları, kardeşleri... İhtilâller ülkesi Fransa, madencileri ile bütün dünyaya hak savaşının nasıl yapıldığı nasıl yapılacağı dersini veriyor.

De Gaulle, XVI. Louis anlayışsızlığı içinde. Madencilerin konuşmağa değer buldukları yüzde 6,5 zammı da geri çekip yüzde 5,7 ye indirmek sevdasında. De Gaulle açıkça madencilerin daha da güç duruma düşmesini bekliyor. Patronlar ise yıllarca madencilerin sırtından çıkardıkları fazla kârla dolan kasalarını sendikaların gittikçe dibi görünmeğe başlayan kasaları ile tokuşturup zaferden emin görünüyorlar. Ve yalnız Fransa değil bütün dünya bu hak savaşının sonunu merakla bekliyor.

Grevci madencilerin eşleri ve çocukları gösteri mitinginde

GÜNEY KORE

Cunta iktidar süresini uzatmak isteyince

Cuntanın iktidarını dört yıl daha uzatmak istemesi Güney Kore halkını ve dostları memnun etmedi.

Rakiplerini temizledikten sonra Güney Kore'nin kuvvetli adamı haline gelen General Park, sık sık vadettiği halde bir Anayasa hazırlayıp iktidarı halkın seçtiği yöneticilere bırakmak yolunu bulamamıştı. Bu işin içinden çıkamayınca iktidarını dört yıl daha uzattığını ilân etti. Ya çaresizliğinden ya da durumunu olduğundan kuvvetli görmekten gelen bu karar ilk tepkilerini göstermeğe başladı. Bu kararın ilânından hemen sonra, bu memleketi nüfuz bölgesi içine almış olan Amerika, harekete geçti. Ve bu kararı tasvip etmediğini açıkladı. Samimiyet derecesi su götürür bu itiraz, gerçekten samimi iç kuvvetlerle aynı yönde bir tutum gösteriyordu. Bu davranışı öncülüğü «Sivil İdare Partisi» yaptı. Gerçi gösteri yüzü geçmeyen partili tarafından yapılmıştı. Fakat, polis tarafından zor kullanılarak dağıtılan bu küçük grubu on binlerce Kore'linin seyretmesi General Park'a gelecekteki tehlikeleri hatırlatması yönünden faydalı oldu. İktidara alışmış Generalin Amerikanın ve halkının ikazını göz önünde bulundurup bulundurmayacağı yakında anlaşılacak.

İNGİLTERE

İşsizler Parlamento kapısına dayandı

Westminister'in yasak bölgesi işsizler tarafından ilk defa aşıldı.

Geçen yüzyıl haklarını kopara kopara bugüne gelen İngiliz işçisinin sokak gösterilerine pek rağbet etmeyen bir tutumu vardır. Uzun aylar süren grevlerin bile sokağa dökülmeden sonuçlandığı bir memlekette, birden patlak veren işsizlerin yürüyüşü ve beklenmedik sonuçları bu yüzden pek çok kimseyi şaşırtmıştı. 1930 yılında yapılan «açlık yürüyüşü» nden bu yana ilk defa olan böyle bir teşebbüs bütün İngilterenin dikkatini üzerinde toplamıştı.

Yılların verdiği alışkanlıkla tecrübeli İngiliz polisinin bile sonuçlarını iyi tahmin edemediği binlerce işsizin yürüyüşü Westminister'in çevresindeki bir buçuk kilometrelik yasak bölge sınırlarına gelip dayandığında işin ciddiyeti kavranmıştı. Gösterilere kapalı tutulan ve Parlamento toplantı halindeyken hiç bir topluluk tarafından ihlâl edilmeyen bu yasak bölge polisle çatışa çatışa aşılmış ve binlerce işsiz demir kapılara gelip dayanmıştı. «İş istiyoruz... Macmillan kapıya...» sesleri, muhafazakâr milletvekillerini şaşkına çevirdi. İş bu kadarla kalmayıp işsizler, bu İngiliz centilmenlerinin kulaklarını tırmalayan kaba sözler sarfetmeğe başlayınca, polis alışılandan daha sert davranmak yoluna gitti. İş çığrından çıkmış ve İngiltere gibi müreffeh memleketlerde değil de daha çok az gelişmiş memleketlerde rastlanan olaylar başlamıştı. Kızgın işsiz kütlesi, aralarından yol bulmağa çalışan otomobillere saldırmış ve yıllardanberi sessiz ve sakin Westminister meydanı gürültü ve kavga meydanı halini almıştı.

Bu İngilterede gittikçe artan işsizliğin ilk şiddetli tepkisi oldu. İşsizlik konusunda sözüne güvenilir kimseler bu ve buna benzer tepkilerin devam edeceğini belirtiyorlar. Ve hattâ İngilterede bir iktidar değişikliğinin belli başlı unsurlarından birinin de işsizlik olacağını ısrarla söylüyorlar.

SANAT-EDEBİYAT

SORUŞTURMA SONUCU

İstanbul tiyatroları yöneticileri arasında yaptığımız soruşturmanın en ilgi çekici yanı, yöneticilerin, Türk tiyatrosunun kalkınmasını, yerli yazarların yetişmesinde bulmak konusunda fikir birliğine varmış olmalarıdır. Bununla birlikte, tiyatrolarımızın, yerli yazarların ve yerli eserlerin ortaya çıkıp tutunmasını sağlamak konusunda gereğince çaba harcadıklarını söyleyemeyiz.

Nitekim tiyatro yöneticilerimizden biri, Türk tiyatrosunun gelişmesini «yerli yazarlara yer vermekte» aradığı hâlde, repertuarını seçerken gözönünde tuttuğu ilkenin «Bütün dünyada tutmuş, ilgi görmüş, bilhassa Amerika, İngiltere, Almanya, İtalyayı takip ederek oralarda oynamış ve bizim memlekette anlaşılabilecek, iş yapacak eserleri seçmek» olduğunu söyliyerek çelişmeye düşüyor.

Ayrıca, bazı yöneticilerimiz, her çeşit (klâsik, öncü, müzikal, fars)eseri sunmak gibi, kendileri için pek yararlı olmayan bir ilkeye bağlanmış görünüyorlar. Oysa her tiyatro, seyirciyi de içine unsur olarak alan bir bütündür. Herhangi bir tiyatronun kişiliği, seyircisi ile teşkil ettiği bütün içinde dile gelir. Bu bütün, belli bir yöne çevrilmiştir. Bu bakımdan birbirini tutmayan çeşitten eserin sunulması, bir tiyatro için yararlı olmaz sanıyoruz.

Soruşturmamıza cevap veren sanatçılarımızdan biri, önce, tiyatroların devlet eliyle ve yardımıyla kalkındırılması gerektiğini söyledikten sonra, «sanatın sanat için olduğunu» ve politikadan uzak durması gerektiğini belirtiyor. Bir sanatçı olarak, devletin belli bir sanat politikası takip etmesi gerektiğini söyledikten sonra, sanatın sanat için olduğunu söylemek bir çelişmeye düşmektir. Genel olarak, insanın, ne yaparsa yapsın politikanın dışında kalamayacağını ileri sürmek yanlış olmaz sanırız. «Sanat sanat içindir» sözü yüz deyüz bir politik tutum olduğu gibi, «politika politika içindir» sözü de belli bir politika anlayışını yani, politika bezirganlığının ezeli ve ebedi bir gerçek olduğunun kabullenilmesidir. Sanatçı, herhangi bir kimseden daha az politikanın dışında kalamaz. Bu onun elinde, olan bir şey değildir. Sanatçıya yaraşan şey, bu zorunluğu görüp, sorumluluğunu bilerek ve sonuçların kavrayarak kabullenmesi; ona göre davranmasıdır.

Yöneticilerimiz, «toplumcu ve ilerici» yazarlar konusunda sözünü ettiğimiz Brecht'in sahne tekniği bakımından güçlük çıkaran bir yazar olduğunu genel olarak ileri söylüyorlar. Oysa Brecht, sahne tekniği güçlük taşıyan eserler ortaya koymuş bir yazar değildir. Brecht'in eserlerini sahneye koymanın güçlüğü, kavrayış, bilinç, dile getiriş ve modern tiyatronun ulaşmış olduğu çizgiye yakınlık konusunda aranmalıdır.

Yine «toplumcu ve ilerici» tiyatro konusunda, yöneticilerimizden biri şöyle diyor. «Bir yazar toplumcu ve ilerici olduğu için değerli olmaz, Değerli olduğu için toplumcu ve ilerici olur.» «Toplumcu ve ilerici» sıfatlarının anlatmak istediği şey kesindir. Toplumcu yazar, toplumsal ve tarihi gerçekleri öncelikle ele alan halktan ve emekten yana bir dünya görüşünü benimsemiş yazar demektir. «İlerici» sözü de batı dillerinde kesin bir anlam taşıyan belli bir niteliği dile getirir.

Nitekim, «ilerici gerici diye bir yazar yoktur» demek de, bilinen gerçekleri inkâr etmektir. İlerici ve gerici yazar vardır. Bu iki çeşit yazarın bulunuşu ya da bulunmayışı bizim elimizde olan bir şey değildir. Bizim elimizde olan şey, bir yönetici ve sanatçı olarak, bunlar karşısında belli bir davranış tutturmak ve bu tutumun sorumluluğunu yüklenmektir.

Ayrıca tiyatronun eğlendiriciliği konusu üzerinde düşünürken, bu eğlendiriciliği müzikholün, kabarenin, sirkin eğlendiriciliğinden ayırmak gerekir. Nitekim tiyatronun «eğitimi» de okulun eğitimi değildir. Tiyatronun «eğlendiriciliği» seyirciyi bir kaç saat koltuğunda oturtabilmesidir. Tiyatronun «eğlendiriciliği» insani bir özün yarattığı «kendini veriş» ve «ilgi»dir. Nitekim belli bir sözü olan tiyatro, yani gerçek tiyatro derken gözönünde bulundurduğumuz yaratışların «eğlendiriciliği» hiç bir zaman müzikholün ya da ona benzeyen sanat biçimlerinin» eğlendiriciliği» değildir. Bu konuda Moliére'in hatırlanması yararlı olur. Ancak, yozlaşma ve çökme çağlarında, tiyatronun «eğlendiriciliği» kendi öz eğlendiriciliği olmaktan çıkar. Tiyatro'nun «eğlendiriciliği» «belli bir söz söylemesi» ve bu sözle seyircide bir «ilgi» ve «bilinç» yaratmasındadır. Bunu yapamayan tiyatro, kendi «eğlendiriciliğinin» yerini yabancı bir eğlendiriciliğin aldığını görmek zorunda kalır.

Arena Tiyatrosu, «Kayıp Mektup» la siyaset bezirgânlarını başarıyla gözler önüne serdi.

TİYATROLAR GÜNÜ

«Dünya Tiyatrolar Günü yoluyla bütün uluslar karşılıklı zenginliklerinin bilincine varacak büyük ölçüde bir barış hamlesi içinde kaynaşacaktır» – Jean Cocteau

Ülkeler ve halklar arası anlaşma ve yakınlaşmayı arttırmak amacıyla, tiyatroya gidemeyen ve tiyatro görmemiş kimselerin oyun seyredebilmelerini gözönünde tutarak kararlaştırılmış olan «Dünya Tiyatrolar Günü» nün ikincisini gerçekleştirmek için yapılan çağrıya, İstanbuldan, Şehir Tiyatroları, Küçük Sahne, Oraloğlu Tiyatrosu ve Arena tiyatrosu perdelerini açarak cevap verdiler.

Şehir Tiyatroları, Belediye personelini, Küçük Sahne Kavel işçi ve ailelerini, Oraloğlu tiyatrosu Darülâcezedeki kimsesizleri davet etti. Arena tiyatrosu, «İkinci Dünya Tiyatrolar Gününe» yeni sahneye koyduğu, «Kayıp Mektup» adlı piyesin galasıyla katıldı.

Temsillerden önce, bugünün önemini belirten ve ünlü Amerikalı oyun yazarı Arthur Miller tarafından hazırlanmış olan yazı okundu.

Tanınmış yazar bu yazısında, çağdaş hayatımızda tiyatronun önemini ve oynadığı rolü belirttikten sonra şöyle diyordu: «Bütün dünya ayni ânda bir sahnedir. Tiyatro insanı her şeyden daha fazla dünyanın ortasına oturtur.»

Kavel işçilerini dâvet ederek, sanatseverlerin ilgisini bir kere daha çekmiş olan Küçük Sahne'de temsil gecesi yüz altmış davetli vardı. Üç posta halinde çalıştıkları için daha fazla sayıda işçinin gelmesi mümkün olmamıştı. Buna karşılık, Küçük Sahne'ye müracaat ederek, tiyatroya gidememiş olduklarını bildiren Beyoğlu Erkek Lisesi öğrencilerinden yüz genç temsilde hazır bulundular. «Akın Oyunu» nu ilgiyle izleyen seyirciler, başarıyla temsil edilen eseri uzun uzun alkışladılar. Temsilden sonra, sanatçılara ve yöneticilere teşekkür eden Kavel işçileri, onları fabrikalarına davet ettiler.

Oraloğlu Tiyatrosu, Darülâceze Yurdu'nun düşkünlerine «Koca Bebekler» adlı eseri sundu. Yurdun Müdürü Emekli Kurmay Albay Turgut Aytuğrul'un nezaretinde tiyatroya gelen hastalar Lâle Oraloğlu'nun konuşmasını ilgiyle dinlediler. Dekorlarını Dormen Tiyatrosu'nun izniyle Duygu Sağıroğlu'nun yaptığı ve Haldun Dormen'in sahneye koyduğu piyes başarıyla oynandı. Temsil sona erince, Yurt müdürü hastalar adına bir buketi ve yine hastaların yaptığı bir çini tabağı Oraloğlu oyuncularına sundu ve teşekkür etti.

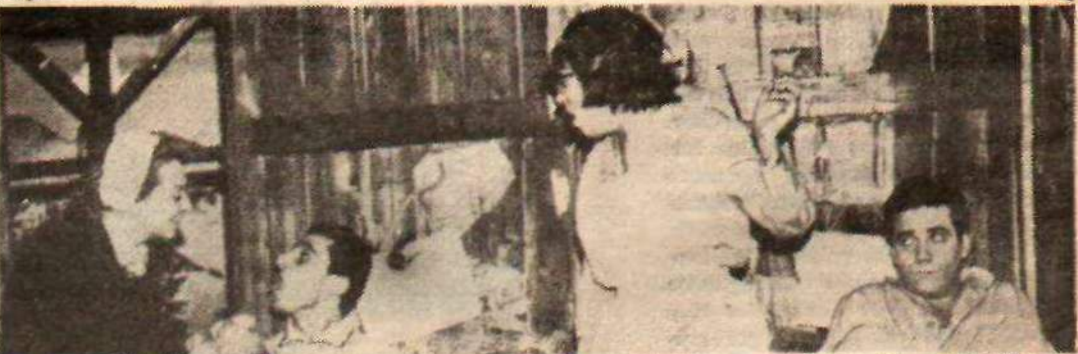
Arena Tiyatrosu'nun basına ve davetlilere ayırdığı gala temsili, Teoman Aktürelin konuşmasıyla açıldı. Aktürel Fazıl Hüsnünün bir şiirinden sonra Miller'in yazısını okudu. Daha sonra Romanyalı ünlü halk yazarı Luca Caragiale'nin «Kayıp Mektup» adlı siyasi hicvi temsil edildi. Aralarında ilke bakımından hiçbir fark olmadığı halde, sırf çıkarlarını gözönünde tutarak seçim mücadelesi yapan ve halkı aldatan, partileri yeren eser ilgiyle izlendi.

Ankara Devlet Tiyatrosu da «İkinci Dünya Tiyatroları Günü» ne Cahit Atay'ın «Pusuda» adlı piyesini köylere gidip oynayarak katıldı. Bu arada dramaturg Özdemir Nutku konuşmalar yaptı.

«Dünya Tiyatroları Günü» UNESCO'nun aracılığı ile 1949 yılında kurulan Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü tarafından geçen yıl kararlaştırılmış ve ÜNESCO üyesi bütün ülkelerin tiyatrolarının bu çağrıya katılmaları istenmiştir. Geçen yıl da çeşitli tiyatrolarımız bu çağrıya katılmışlardı. Ünlü Fransız yazarı Jean Cocteau, geçen yıl yayınlanan bir yazısında bu konuda şöyle diyordu:

«Fikirlerin birbirlerine uzak ve yabancı kalması, dillerin ortaya çıkardığı duvarlar, nice anlaşmazlıkların kaynağı olmuş ve bugün de olmaktadır. İşte tiyatronun geniş imkânları bu engeleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. «Dünya Tiyatrolar Günleri» yoluyla bütün milletler karşılıklı zenginliklerin bilincine varacak büyük ölçüde bir barış hamlesi içinde kaynaşacaktır.»

Gerçekten de, «Dünya Tiyatroları Günü» sanatın ve sanatçının, aldatılan, şaşırtılan, arası açılan ulusların ve insanların karşısında gerçekleştirmesi gereken ödevi yapması için hazırlanmış bir imkândır.

Oraloğlu'nun Darülâceze Yurduna, «Dünya Tiyatolar Günü» nde sunduğu «Koca Bebekler»

METİN ERKSAN'LA KONUŞMA

Rekin TEKSOY

«ACI HAYAT» tan bir sahne ve Rejisör Metin Erksan

Aşık Veysel filminde bir ara tarlalar görülüyordu. Tarlalardaki başaklar cılız başaklardı. Boyları yirmi otuz santimdi. Üzerlerindeki buğday taneleri sayılıydı. Sansür bu bölümün filmden çıkarılmasını istedi. Türk tarlası böyle olmaz dedi. Bu sahneleri bereketli topraklarla, içinde biçer - döğerlerin, traktörlerin çalıştığı tarlalarla değiştirmemizi önerdi. İstersek Amerikan Haberler Merkezindeki belge filimlerinden yararlanabileceğimizi belirtti. Filmin yapımcısı Amerikan Haberler Merkezinden aldığı parçaları Âşık Veyselin hayatına eklemek zorunda kaldı. Amerikan tarlasını Türk filmine sokmakla sansür kurulu Türkiyenin gerçeklerini değiştirebileceğini sanıyordu. Oysa Âşık Veysel filminin üstünden iki yıl geçmeden tarım ülkesi Türkiye dışardan buğday almağa başladı. Diyeceğim gerçekleri gizlemeye hiç birimizin gücü yetmiyor oysa gerçeklere eğilmede, gerçekleri yansıtmada sinema sanatçısının sorumu başka sanatçılarınkinden çok daha büyük...»

Yukardaki sözler Metin Erksanın. Erkasanın sinemamızda özel bir yeri var. Toplumsal meseleler karşısındaki tutumuna eserlerinde yansıtabiliyor. Özellikle «Âşık Veysel» de, «Gecelerin Ötesin» de ve «Yılanların Öcü» nde gerçekçiliğe yönelmiş, toplumsal meselelere değinmişti. Şu sıra sinemalarda gösterilmekte olan «Acı Hayat» da da aynı kaygıyı sürdürdüğü kanısında Erksan. Diyor ki:

«Acı Hayat'da bizde alışılmış olanın dışında bir aşk filmi yapmağa çalıştım. Toplumda sınıf değiştirmenin kişinin davranışları üstündeki etkilerini ele aldım. Filmin baş kişisi Mehmedin (Ayhan Işık) kendi sınıfının bilincine varmamış bir işçi olduğunu gösterir ilginç bir bölüm vardı senaryoda. Evlenmek için ev arayıp bulamayan Mehmede, arkadaşı kiralık ev ilânları getiriyordu. Az ötede ise işçiler Sendikada toplanarak bir yapı kooperatifi tüzüğünü onaylıyorlardı. Mehmet ev sorununu bu yoldan çözecek yerde gazete ilânlarının çıkmazına dalıyordu. Bu bölümü filme de katmamız mümkün olsaydı, bütünün değerlendirilmesi daha kolay olurdu.»

Erksan sinema dili kurallarını yorumlayarak vardığı sonucu şöyle özetliyor:

«Kişinin psiko - sosyal davranışlarını yansıtmaya en elverişli kamera yerini, en elverişli çekim açısını seçebilmek en elverişli kamera hareketini uygulayabilmek.»

Erksan da sanat eserinin mutlaka yararlı, mutlaka emekten yana olması gerektiğini savunuyor. Sinemamızın bugün içinde bulunduğu koşulların özgür bir çalışmayı engellediğini belirterek yapımcının ve işletmecinin *gerici baskısına* karşı koymanın tek yolunu örgütlenmede görüyor:

«Sinema sanatı ile bağdaşır bir ortam yaratabilmek için bugünkü koşullarla savaşmak, engellere karşı koymak her gerçek sanatçının ödevidir. Savaşın zorluğunu ileri sürerek yan çizmek, çıkarcı tutumları desteklemek olur. «Yılanların Öcü» nde cesaret meselesini ele almıştım. Müşküllerimizin çözülmesini istiyorsak, baskının her türlüsüne aldırmayıp, umutsuzluğu bir yana bırakıp, *yasaların tanıdığı haklarıı* sonuna kadar kullanmamız gerektiğini belirtmek amacını gütmüştüm. Türk sinemasının olumlu bir gelişmeye yönelmesini bu uğurda harcanacak çabalar sağlayacaktır. Ama er, ama geç.»

Sinemacı - edebiyatçı işbirliğinin sinemamıza büyük ölçüde yararlı olacağını sanmıyor Metin Erksan. Edebiyatçılarımızı, sinemaya, özellikle *Türk sinemasına ilgi göstermemekle* suçluyor. Sinema sanatçısının söyleyeceklerini bir edebiyatçının aracılığı olmaksızın söylemesinin sinema kurallarına genellikle daha uygun düştüğü kanısında. «Türkiye Sinema İşçileri Sendikası Yönetim Kurulu Başkanısın. Sendikanın çalışmaları üstüne diyeceklerin var mı?» sorusunu ise şöyle cevaplandırıyor:

«Türkiye Sinema İşçileri Sendikası kurulalı çok olmadı. Ama sinema işçilerinin örgütlenmesinin ne denli gerekli olduğunu çoktan ortaya koydu. Gelişmesi beklenenden de hızlı oluyor. Geçtiğimiz hafta içinde Sendikanın Eskişehir 6. Bölge Baştemsilciliğini açarak bu bölgedeki sinema işçilerini de sendikanın çatısı altında topladık. Amacımız çok yakın bir gelecekte Türkiyedeki bütün sinema işçilerinin sendikaya üye olmalarını sağlamak. Sinema Endüstrisinin şimdiye kadar resmi makamlar tarafından ihmal edilmiş olması bu alanın korkunç düzensizliğinin tamamen tek taraflı yâni işveren lehine işlemesi sonucunu doğurmuş.

Başka iş kollarındaki işçi arkadaşlarımızın çoktan sağladıkları hakların elde edilmesi çalışmalarına başlamada geç kaldık biz. Ama sendikanın kuruluşu ile birlikte Türk Sinemasına sinema işçileri el koydu artık. Sinemamızın geleceğinin sorumluluğunu biz taşıyoruz bundan böyle. davranışlarımızı bu sorumluluğun hesabını her vakit verebilecek biçimde düzenliyoruz.»

KOCA BEBEK

bu demir divriği dağlarından
ben söktüm ulan ben söktüm
bu namlu divriği demirinden
ben döktüm ulan ben döktüm
bu ak bileklerde bu kapkara kelepçe
ben dövdüm ulan ben dövdüm
şimdi kayısı çiçekleri tozutur geçer
şimdi şarap düşer kızgın bağlara
şimdi sevdiğimi alır giderler
güz oturur gözlerime dağlar uy!
varalım diyelim ki hey diyelim
nakışcana duralım korolarla diyelim
hey diyelim hey
yıkılır bu düzmeceler yıkılır
köprüler kurulur aydınlıklara
gelir bir gün kaşla göz arasında
en gizli tomurcukların ucunda gelir
ekmeksiz evin yalnızlığında
kınasız parmakların bakışlarında
gelir ulan gelir işte bal gibi gelir
~~gelir ulan gelir işte bal gibi gelir~~
halaylarla çıkalım korolarla duralım
hey diyelim hey
bu namlu divriği dağlarından
bu candarma benim kapı — bir komşum
bu türkü benim türküm çoğalır kanayarak
kelepçemin karasında bir ak güvercin
ustam kessin ellerimi benim çocuk ellerimi
dağlar uy!
uy dağlar!

Hasan HÜSEYİN

En güzel aşk şiirleriyle

Nedret GÜRCAN'ın

İki Beyaz Çizgi

adlı yeni kitabı çıktı

Fiatı: 300 kuruş

YEDİTEPE YAYINLARI
P.K. 77 İstanbul

haber

Afrika halklarının anti-emperyalizm ve bağımsızlık savaşının sözcülüğünü yapan «Révolution Africane» adlı dergide tanınmış yazarlardan Maxime Rodiuson, Dante'nin Arap edebiyatı kaynaklarından yararlanarak «İnsani Komedya» yı yazmış olduğunu ileri süren bilginlerin tezlerini pekiştirecek delilller ileri sürmüştür Uzun zamandanberi üzerinde durulan bu tezler Rodiuson tarafından yeni araştırmalar ve temellendirmelerle ele alınmıştır.

SİNEMA

Türk sinemasının çeşitli müşküllerine bir çözüm yolu bulabilmek amaciyle bir süredenberi çalışmalar yapılmaktadır Türkiye Sinema İşçileri Sendikası yöneticilerinin, rejisörlerin, senaryo yazarlarının, sinema eleştirmecilerinin katıldıkları bu toplantılarda. Türk sinemasının içinde bulunduğu şartlar incelenmekte: son yıllarda başgösteren duraklamayı olumlu bir atılışa çevirebilmenin yolları araştırılmaktadır Daha bir süre devam edeceği anlaşılan bu çalışmalarda varılacak sonuçların uygulanabilmesi için ilgililerle yapılan ön temasların da anlayışlı bir hava içinde geçmiş olması bu çabanın Türk sinemasına olumlu etkileri olabileceği yolundaki umutları kuvvetlendirmektedir.

SERGİ

Bakanlıklar arası bir komitenin. Ticaret ve Sanayi Odalarının ve sanatçıların katılması ile hazırlanan «Hediyelik Eşya ve Elişleri sergisi» İstanbul Belediye Sarayında açıldı. 1963 yılı Eylül ayında Finlândiya'da yapılacak «Türk Haftası» dolayısıyla açılacak sergide teşhir edilecek eserlerin seçilmesini sağlamak amacıyla hazırlanan bu sergide, Eczacıbaşının seramikleri. Sümerbank Çinileri Gaziantep Esnaf Derneklerinin bakır işleri, halılar, terlikler gibi eserlerin yanında Cevdet Bilgin, Lerzan Öke ve Jale Yılmabaşar gibi sanatçıların çalışmaları da teşhir ediliyor. Ne yazık ki sadece kordiplomatiğe, tanınmış kimselere ve gazetecilere açık olan bu serginin, halk tarafından ziyaret edilmesi ilgililerce mahzurlu görülmüştür.

ŞİİR

Cağdaş Fransız şiirinin, kurucularından biri olduğu her gün biraz daha iyi anlaşılan ve eserleri yeniden değerlendirilen Blise Cendras'ın yüzden fazla şiiri Sait Maden tarafından dilimize çevrildi DE yayınları arasında çıkacak olan bu çeviri, kitabevinin «Günümüzün Şairleri» adıyla hazırladığı serinin birincisidir. Sait Maden'in başarıyla çevirdiği yüzden fazla şiir arasında Cendras'ın yurdumuzda hiç bilinmeyen bazı eserleri bütün olarak yer almaktadır. Bu arada Cendras'ın 1913'te yazdığı «Transsiberienne» adlı ünlü şiirini saymak gerekir Bu çeviri şairlerimiz ve şiirseverler için gerçek bir şölen olacaktır

ARADA KALDI

KORKMAZGİL

Sevgilim,.

Bademler çiçek açtı Ankara'da, tomurcuklar uç verdi *Oynuyor kanı* adamın, sevgilim! Yine gençler bulvarda, yine jetler havada, yine İstiklâl marşına duruyor halk kaldırımlarda. Yine içim kıpır - kıpır, sevgilim!

Sokaklarda işsizler, iş yerlerinde açlar, kasıp kavuran zamlar, 30'dan 50'ye çıkan mektuplar, Ankara Palas'larda yıldızlara yükselen kadehler, bir ekmeğe hapis yatmalar, vatan hiyanetinden aflar, gazetelerde lâflar, lâflar, lâflar... Meclislerde külâh kapmacalar... Ve bâki selâm, sevgilim!

Artık sana tek satır yazmıyacağım bu rezaletlerden. Bak, bir hikâye anlatayım. *Nasıl olsa bademler çiçek açtı, önümüz yazdır.* Dinle sevgilim:

Bu geçede bir köy varmış, bir de öte geçede... Öte geçedeki köy, bu geçedeki köyden bölünmeymiş. Bu köyde geçinemeyen zibidilerden bir bölüğü öte geçedeki köyü kurup yerleşmişler miş. İki köyün ortasında da Haydar ağanın konağı varmış. Konakta bir it yatarmış. Adı, Karo. Pençesi kavi, dişleri sivri, uyuz mu uyuz yavuz mu yavuz uçan kuştan vergi alan bir it... Haydar ağanın da bütün güvenci bu itmiş. Bu geçedeki köyde davul «dandan» dedi mi, Karo hemen kulakları dikermiş. *Bilirmiş ki o köyde düğün var*, koşarmış o köye. Düğün yerinde kemik bol olur. Karo akşamacak kemik yalar, tıkabasa doyururmuş karnını. Düğün bitince, dönermiş Haydar ağanın konağına. Bir süre sonra davul yine «dandan» dedi mi, Karo yine dikermiş kulakları. Bakarmış ki bu kez öte geçedeki köyde *düğün* var, yatırırmış o köye. Düğün bitinceyedek yer, içer, tıkınır, sonra dönermiş konağa.

Bu geçedeki köyün davulcusu, öte geçedeki köyün davulcusuna demiş ki:

— Ülen, demiş, gel şu Haydar ağanın itini gebertek.

— Nasıl gebertek?

— Kolay bre . Sen o geçeden vur vur davula, Haydar ağanın iti o yana yöneldi mi, sen kes davulu, bu kez ben vurayım çomağı. Bir sen, bir ben... Bir sen, bir ben... Haydar ağanın iti çok sürmez ara yerde geberir.

Bu geçedeki köyün davulcusu asılmış çomağa: «Dan*dan da dandan!*» Karo kulakları dikmiş, yatırmış o köye. Az sonra öte geçedeki köyün davulcusu çekmiş çomağı: «Dandan da dandan!». Karo durmuş, dinlemiş, bakmış ki davul sesi bu yandan geliyor, dönmüş o yana seğirtmiş. Tam köye gireceği sırada bu kez davul öte geçeden yana seğirtmiş. Tam köye gireceği sırada bu kez davul öte geçeden gelmeğe başlamış. Karo yine durmuş, dinlemiş ve dönmüş o köye.

Artık başlamışlar:

— Dandan da dandan...

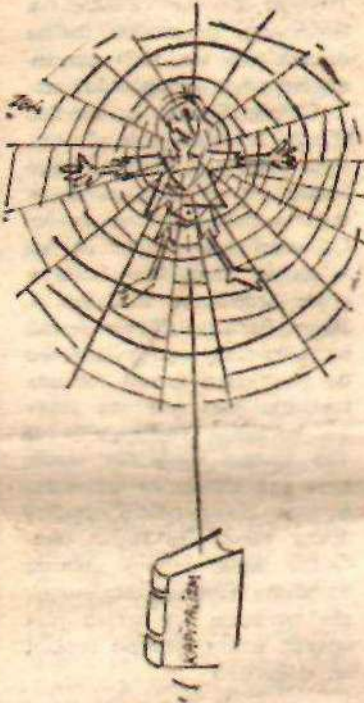
Karo dönmüş bu köye.

— Dandan da dandan...

Karo dönmüş öbür köye.

Dandan bu yana, dandan o yana...

İki saat dili dışarda seğirten Karo, sonunda Haydar ağanın konağında ruhunu

teslim eylemiş.

Bizim oralarda hâlâ söylenir durur: «İt arada kaldı...»

Bunu sana, politika haberlerinden bıktın diye yazdım, sevgilim. Hani, azıcık keyiflenesin diye... Beğenirsen, gelecek mektupta bir tane daha anlatırım.

«FONTAMARA» GİBİ

Bir de, utanmadan dil uzatıyorlar:

— Ne yaptı bu hükûmetler? diye...

Daha ne yapsınlar be? Yassıada mahkemesini kurdular ve sonuçlandırdılar, mahkûmları deliklere doldurdular. Kurucu Meclisi dağıttılar. Anayasa düzenlediler. Anayasayı referanduma sundular, sonra seçimler için karar aldılar, sonra seçimleri yaptılar, sonra hükûmeti kurmağa çalıştılar, tartıştılar, Birinci Koalisyonu kurdular, tutturmağa çalıştılar, sonra onu yıktılar, bu kez İkinci Koalisyonu kurdular, bu arada 14'leri sınırdışı ettiler, derken 22 Şubatçılar çıktı ortaya, bu kez onlarla uğraştılar, sonra aflarla uğraştılar, sonra gene aflarla uğraştılar, sonra gene aflarla uğraştılar, sonra bir kere daha aflarla uğraştılar, bir kere daha aflarla uğraştılar, gene aflarla uğraştılar, derken 11'ler olayı patlak verdi, bu kere onlarla uğraşmak zorunda kaldılar, sonra gene aflarla uğraştılar, bir kere daha aflarla uğraştılar, sonra bütçeyle meşgul oldular, bir kere daha aflarla uğraştılar, sonra 14'ler geri geldi, sonra gene bir kere daha aflarla uğraştılar, sonra zamları yaptılar, sonra bir kere daha aflarla uğraştılar, sonra bir kere vergileri yoksulların sırtına sarmağa uğraştılar, sonra bir kere daha afla uğraştılar, sonra Celâl Bayar'ın raporuyla uğraştılar, sonra Celâl Bayar'ı *tahliye ettiler*, sonra mitingler başladı, sonra gene Celâl Bayar'la uğraştılar... Ve hâlâ Celâl Bayar'la uğraşıyorlar. Eeee, bu kadar iş gören hükûmetlerden başka ne iş istiyorsunuz? Yuh sizin ervahınıza!...

TAHTERAVALLİ

Anadolunun bazı yerlerinde buna ezirgân - cizirgân derler. Biri inince öbürü kalkar.

Anamdan doğdum doğalı iki ad duyarım bu ülkede: İnönü ve Bayar... Biri iner, biri biner. İnönü bindi, Bayar indi. Bayar bindi, İnönü indi. İnönü bindi, Bayar indi. İn, bin, in bin...

Yıl 1944: Dış yardımdan yararlanmak, Birleşmiş Milletlere üye olabilmek için Amerikanın isteğiyle çok partili sisteme gittik. Celâl Bayar çıktı sahneye. DP. kuruldu. Başladı İnönü - Bayar çekişmesi. Adına demokrasi dedik.

Yıl 1950: Bayar bindi milletin sırtına, İnönü indi.

«Sen in ki ben bineyim» hikâyesi tam on yıl sürdü. Adalet dendi, hürriyet dendi, güvenlik dendi, demokrasi dendi, hukuk devleti dendi, dış itibar dendi, anayasa dendi, kanun dendi, ihlâl dendi, ihtilâl dendi...

Yıl 1960: Bayar indi, İnönü bindi.

Ve başladı çekişme: «Sen in ki ben bineyim!»

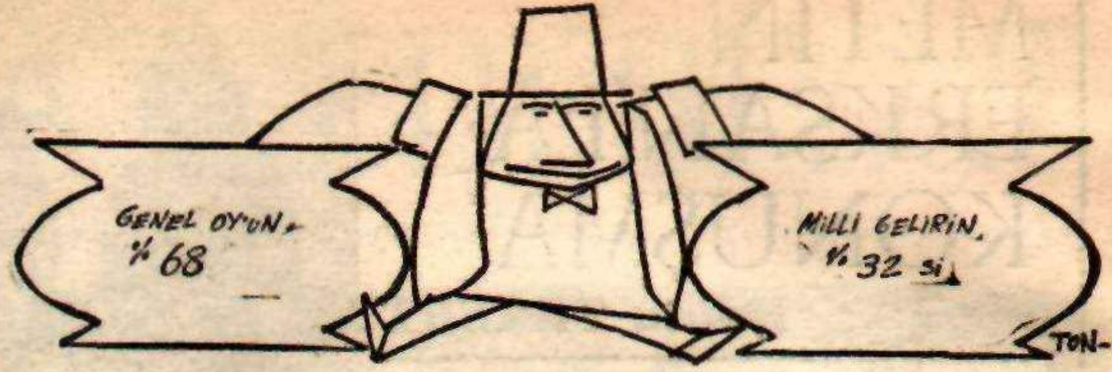
Huzur dendi, kalkınma dendi, demokrasi dendi, dış yardım dendi, güvenlik dendi, af dendi, dendi...

Yıl 1963: Bayar çıktı hapisten. İnönü ağır basmağa çalışıyor. Tahterevallinin tahtasının altında inim inim inleyen bir halk var. Zübükler, bu halkın çevresini sarmış, tempo tutuyorlar:

— Ezirgân, çizirgân... Ezirgân, çizirgân.

İnönü çıkıyor, Bayar iniyor. Bayar çıkıyor, İnönü iniyor.

Eeee, yeter artık bu oyun!

Bir eli yağda, bir eli balda

İMKÂNI YOK!

Gazete dağıtıcısı çocuk, *Ulus'ta bar bar bağırıyordu:*

— Sosyal Adalet geldi, Sosyal Adalet.

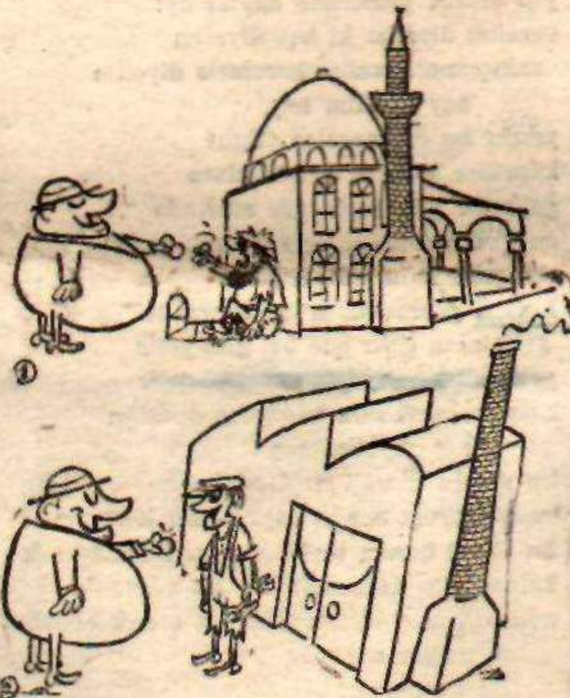
Otobüs durağında beklemekte olan yaşlıca bir memur hafif tertip gülümsedi:

— Git oğlum, git, dedi, nerde o günler! Herifler affı geçirmeğe çalışıyorlar, kim yol verir sosyal adalete?

HERHALDE CENAZE..

Meclis durağının önü kalabalık... «Bay Tenkil» in geçeceği gün... Subaylar, emekli subaylar, gazeteciler öğrenciler, boşlar, o taraflılar, bu taraflılar, tarafsızlar...

Yedi - sekiz yaşlarında bir çocuk:

— Babacım, dedi, bu adamlar neden toplanmışlar buraya?

Baba sağına soluna baktı, karşılık vermedi. Çocuk, bir süre sonra annesine döndü:

— Annecim, bu adamlar niçin toplanmışlar buraya?

Anne de sağına, soluna baktı, karşılık vermedi. Bir süre düşünen çocuk, sevinçle çırptı ellerini:

— Herhalde cenaze geçecek, di mi annecim?

Anne güldü, baba güldü, oradakiler hep güldüler...

DIŞARDAN GAZEL

«Ekselâns Reisicumhur Celâl Bayar — Ankara. Samimi temenniler ve en iyi dileklerimle.»

Kim çekmiştir bu telgrafı, bilir misiniz?

Uzun yıllar İstanbul Üniversitesinde görev almış olan ve şimdi Pensilvania'da Warren Devlet Hastahanesinde profesörlük yapmakta olan bir Amerikalı!...

Hani, bizden bir köylü, «Amerikanın Cumhurbaşkanı Eisenhower'dir» dese, «vay eşek vay, daha Amerika Cumhurbaşkanının kim olduğunu bilmiyor» diye kınarız adamcağızı. Boynunda koskoca Prof. etiketi asılı Amerikalı efendi kalkıyor, Celâl Bayar efendiye, 1963 yılı Mart ayında telgraf çekiyor: «Ekselâns Reisicumhur Celâl Bayar — Ankara!..» Altında da «Sadık hayranınız bilmem kim...»

Bunu da birkaç gazete, pişinde boncuk bulmuş çocuk sevinci içinde, birinci sayfanın tepesine oturtuyor!...

Demokrasi, bu Amerikalı Prof. efendinin ülkesinden gelecek bize, ha?

Vay babo vaay!

Bu telgraftan övünme payı çıkaran bir gazete Basın Ahlâk Yasasına uymuş ha? Hani Basın Ahlâk Yasası, kuzum!

Eşek büyümekle tavlabaşı olmaz» derler bizde.

FARK

«DP. iki milyarlık bir vergi zammı yaparken Meclisin tasvibini bile almamıştı» diyor İlyas Seçkin.

Yâni demek istiyor ki, «Bir milletin iflâhını kesen zamları yaparken Meclisin tasvibini aldık.

İşte demokrasi dediğin budur birader!

— Etmeyenler?

— Kabul edilmiştir!

METEOROLOJİ

Pala Paşa:

— Birin Koalisyon, siyasi af çıkmaması yüzünden yıkılmıştı.

Gerisini biz tamamlıyalım:

— İkinci Koalisyon, siyasi çıkarsa yıkılacak...